

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav politologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marie Pyrihová

Intervence OSN versus státní suverenita

The UN Interventionism versus State Sovereignty

Praha 2012

vedoucí práce: PhDr. Jan Jireš

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen předkládané prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. 5. 2012

podpis: Marie Pyrihová

Abstrakt

Vnější intervence do interních záležitostí suverénních států jsou komplikovanou problematikou jak z morálního, tak i legálního hlediska. Tato problematika se netýká jenom ústupu od obhajoby státní suverenity jako esenciálního prvku mezinárodních vztahů. Souvisí i s Organizací spojených národů, která se jako ústřední globální arbitr snaží zohlednit potřebu intervencí s ohledem na současnou změnu mezinárodního prostředí a morální odpovědnost jednat za účelem ochrany jednotlivců v násilných konfliktech. Tato bakalářská práce zkoumá současnou politiku intervencionalismu s přihlédnutím k soudobým teoretickým přístupům ke státní suverenitě. Soustředí se na sporné momenty nového konceptu *Responsibility to Protect* s ohledem na dosavadní praxi mezinárodní politiky a naplňování tohoto principu v jednotlivých případech konfliktů posledních let.

Klíčová slova

Suverenita, Organizace spojených národů, humanitární intervence, mezinárodní odpovědnosti, Odpovědnost chránit, intervence, Libye, Sýrie, Pobřeží slonoviny

Abstract

External interventions into internal issues of sovereign states are a complicated matter both from moral and legal point of view. This issue does not solely relate to weakening defense of state sovereignty as an essential element of international relations. It also relates to the United Nations, which as the global arbiter tries to reflex a need for intervention with respect to contemporary changes of international environment and moral responsibility to act for a protection of individuals in violent conflicts. This bachelor thesis examines current politics of interventionism taking into account contemporary theoretical approaches to state sovereignty. It focuses on disputable moments of the new concept *Responsibility to Protect* with consideration on previous practice in the international politics and fulfillment of this principle in individual cases of conflicts in latest years.

Key words

Sovereignty, United Nations, Humanitarian Intervention, International Responsibility, Responsibility to Protect, Intervention, Libya, Syria, Ivory Coast

Ráda bych tímto poděkovala panu PhDr. Janu Jirešovi za cenné rady a připomínky při konzultacích.

Obsah

1. Úvod.....	8
1.1. Vymezení předmětu zájmu.....	9
1.2. Výzkumné otázky a cíle práce.....	10
2. Koncepty suverenity státu	13
2.1. Formování tradičního konceptu suverenity politické moci.....	15
2.1.1. Státní suverenity v podání Jeana Bodina.....	16
2.2. Vývoj k současným konceptům suverenity.....	17
2.3. Současné koncepty suverenity.....	18
2.4. Souhrn pohledů na státní suverenity	20
3. Organizace spojených národů	22
3.1. Role OSN	22
3.2. Charta OSN a princip neinterference	24
3.3. Pohledy na pojem intervence	26
3.4. Hlavní role institucí v intervencionalismu	26
3.4.1. Problematika legitimacy Rady bezpečnosti.....	29
3.5. Stručný historický vývoj intervenční politiky OSN.....	30
4. <i>Responsibility to Protect</i>	33
4.1. Pozadí humanitárních intervencí posledních dvaceti let	34
4.2. Vývoj řešení konfliktů v rámci Africké unie.....	36
4.3. Vznik koncepce RtoP	37
4.4. Veřejná debata.....	40
4.4.1. Spravedlivý cíl.....	41
4.4.2. Komu intervence slouží.....	43
4.4.3. Zpochybnění procesu rozhodování	45
4.4.4. Problematika dvojích standardů	46
4.5. Návrhy koncepce odpovědnosti	47

4.5.1. Zpráva <i>Odpovědnost chránit</i>	48
4.5.2. Zpráva generálního tajemníka OSN	50
5. Případové studie	53
5.1. Libye.....	53
5.1.1. Pozadí konfliktu a následná intervence	54
5.1.2. Hledání politické vůle a mandát OSN.....	56
5.1.3. Vzniklé kontroverze	57
5.2. Pobřeží slonoviny	59
5.2.1. Pozadí konfliktu a intervence	60
5.2.2. Hledání politické vůle a vzniklé kontroverze.....	62
5.3. Sýrie.....	64
5.3.1. Pozadí konfliktu	64
5.3.2. Mezinárodní souvislosti a vyjednávání	66
5.3.3. Předpoklady a překážky pro vznik mandátu OSN	69
6. Závěr.....	72
7. Použitá literatura.....	76
7.1. Monografie a odborné články:	76
7.2. Internetové odkazy a články	78
7.3. Dokumenty	83

1. Úvod

„Kritikům bych položil tuto otázku: Pokud je humanitární intervence nepřijatelný zásah do suverenity, jak bychom pak měli reagovat na Rwandu, Srebrenicu – na masové a systematické porušování lidských práv, které uráží všechny zásady naší sdílené humanity?“ (Annan 2000, s. 48).

Mezinárodní společenství se s měnící se světovou politickou situací dostává před stále větší a složitější výzvy. Společně se změnou mezinárodního prostředí se ale nemění i vlastní politický systém, který je stále tentýž jako roku 1945, kdy byl tehdy vítěznými státy druhé světové války založen. Spolu s ním zde máme i zhruba stejně starou univerzální Organizaci spojených národů (dále jen OSN), zamýšleného globálního arbitra a strážce celosvětového míru a lidských práv. V současném globálním systému jsme ale prakticky všude na světě svědky velké míry násilí, někdy i záměrně páchané ze strany suverénních států na vlastním obyvatelstvu. Mezinárodní společenství je v těchto případech doslova nuceno nějakým odpovídajícím způsobem reagovat. Často je přitom ale postaveno před neřešitelné dilema. Zásadní otázkou je, zda v těchto případech existuje objektivní právo intervenovat do suverenity těchto jednotlivých států za účelem ochrany jejich vlastních obyvatel, nebo zda je naopak v těchto situacích suverenity států nepřekročitelnou limitní hranicí státní moci.

Tato práce se zabývá problematikou současného intervencionismu a oprávněním zasáhnout v případě nutnosti z vnějšku dovnitř hranic státu i za cenu porušení jeho suverenity. Státní suverenity v tomto případě vnímáme jako jedno ze zakládajících paradigmat současného světového řádu. Tato teoretická otázka samotné svébytnosti států má reálný dopad jak na vývoj států ve světovém systému, tak na samotnou strukturu daného systému. Tato problematika je navíc přímo spojena se závažnými mezinárodními kauzami posledních let. V nich hraje stále velkou roli právě OSN. Přestože již uplynulo téměř 67 let od vzniku této univerzální instituce, je tato instituce globálního zastřešujícího arbitra fungujícího mezi rozličnými národy, ideologiemi a konflikty stále živá. A to i

přesto a možná i právě proto, že světová bezpečnost je stále vrtkavý pojem, který si hledá své místo na slunci.

1.1. Vymezení předmětu zájmu

Problematika intervencionalismu je stále jedním z nejaktuálnějších problémů současných mezinárodních vztahů i jejích teorií. Je dnes zasahování do vnitřních záležitostí problematických zemí nezbytnou součástí systému, nebo je to pouze způsob západního nazírání na mezinárodní vývoj, který je objektivně těžko obhajitelný? Jak bychom pak ale v tom případě měli reagovat na odstrašující případy masového vraždění a genocid z posledních dvaceti let? Vedle těchto morálních dilemat jsou zde závažnější problémy týkající se rozhodování kdo je za daný vývoj zodpovědný a kdo má být tou konající autoritou, která na svá bedra převezme tu odpovědnost.

V reakci na tyto hlavní otázky a snahy je řešit se v posledních letech skrze OSN postupně vytvořil nový koncept *Responsibility to Protect* (výraz překládáme jako Odpovědnost chránit, dále se užívají výrazy RtoP nebo R2P). Od roku 2005 je na vybrané případy narušující mezinárodní mír a bezpečnost ve světě povolna aplikován tento nově ustanovený všeobecný princip odpovědnosti chránit jednotlivce, a to i za cenu vojenských intervencí a vnějšího narušení suverenity států. Otázka světové bezpečnosti tak svým významem zdaleka překonala do té doby nezpochybnitelnou myšlenku nedotknutelnosti suverénních státních aktérů.

Na jedné straně zde máme národní státy jako hlavní suverénní aktéry v mezinárodních vztazích, jelikož oni jedí vlastní zákonné mechanismy pro výkon moci nad vlastními občany. Hlavním cílem těchto racionálních aktérů je pak podle realistické tradice zajistit přežití národa před vnějším útokem. Tento hluboce zakořeněný princip je také hlavním důvodem, proč OSN v minulosti vždy zdůrazňovala především nedotknutelnost státních hranic před případným vnějším vměšováním. Ty totiž zajišťovaly bezpečnost národa. Podle obecného předpokladu je ale tato bezpečnost zajištěna růstem moci, který způsobuje

mezinárodní napětí vyústující v konflikt. Naše hledisko nazírání na světový systém se státy jako hlavními aktéry je v první řadě neorealistické, ale bere v úvahu i jiné přístupy. Ovšem je na místě se ptát, zda tento koncept svrchované moci státu a vzájemné konkurence již není v jedenadvacátém století dávno překonán. Jelikož se totiž světový politický systém stále častěji mění v závislosti na jednání jiných aktérů než států, je možné tvrdit, že jedinečnost státní suverenity již není v nynějším systému to nejpodstatnější.

Na druhé straně stojí předpoklad budování mezinárodního politického systému jako společenství humanity fungujícího na pravidlech vzájemné široké mírové kooperace států, zvláště pak v oblasti bezpečnosti. Spolu se změnou podoby globální společnosti se ale mění i povaha globální bezpečnosti. Vedle důrazu na kolektivní bezpečnost států se nám tak postupem času otevírá nový koncept lidské bezpečnosti, přičemž tato bezpečnost jednotlivců má stejnou důležitost jako ochrana států (The Commission on Global Governance 1995, s. 83-84). Na základě mezinárodního práva a stále větší vzájemné závislosti a spolupráce států se následně podle liberální tradice dostáváme do mírové situace, která je prospěšná všem. V tomto idealistickém pohledu tedy vidíme mezinárodní organizace jako ochránce a zároveň záruky mírového řešení sporů uvnitř i mezi státy s novým důrazem na jednotlivce a jejich práva a svobody. Lze ale oprávněně namítat, že tento obraz nemá co do činění s realitou světového politického systému.

1.2. Výzkumné otázky a cíle práce

Cílem práce není shrnutí struktury či významu OSN. Stejně tak se nebude příliš soustředit ani na chronologický vývoj dosavadních konceptů suverenity. Nejdříve rozebereme současné pohledy na princip suverenity států v porovnání s těmi klasickými. Následně představíme roli OSN jako globálního arbitra. Pokud se OSN angažuje ve většině případů ve vnitrostátních konfliktech, tak vyvstává otázka, v jakých ohledech se intervence dostává do konfliktu se státní suverenitou.

Na tyto dva teoretické celky dále navážeme představením nově navrženého principu mezinárodní odpovědnosti s důrazem na jeho vznik, následný vývoj a aplikaci. Práce bude detailně zkoumat, v čem spočívaly hlavní problémy humanitárních intervencí a zda se hlavní námitky proti těmto intervencím zohlednily i při tvoření principu odpovědnosti. A pokud k tomuto zohlednění nedošlo, tak se pozastavíme nad tím, jaké byly hlavní příčiny takového výsledku. Ústředním bodem naší analýzy se pak stává výzkumná otázka soustředící se na samotný koncept RtoP.

Práce bude zkoumat, **do jaké míry a jakým způsobem byl koncept RtoP aplikován v praxi ve vybraných případech intervencí v průběhu posledních deseti let.**

Práce zanalyzuje postupný vznik konceptu RtoP a na základě jakých argumentů byl sestaven. Detailně se zaměříme na jednotlivé kritické body konceptu, které se při jeho realizaci stávají problematickými a do určité míry i lehce zpochybnitelnými. Zejména se budeme soustředit na vlastní formulaci konceptu, která se zároveň stává i hlavní obhajobou celého principu ochrany jednotlivců, a dále na to, do jaké míry byly jeho ústřední body v praxi naplněny či nikoliv.

Byl v průběhu tvorby nového konceptu kladen přibližně stejný důraz na otázku legality a právo intervenovat stejně jako na morální zodpovědnost chránit? Tento vývoj a s ním spojená veřejná debata přitom v mnohém napoví, komu tento koncept slouží. Pokud se jedná pouze o západní bezpečnostní koncept, jak je takovýmto strategiím často vytýkáno, je i hledání politické vůle pro jednotlivé intervence ovlivněno sobeckými zájmy západních států? V rámci společenské debaty na toto téma se objevily mnohé argumenty. My je postupně představíme a v posledku se zamyslíme i nad tím, jaký byl reálný důraz na odpovědnost chránit jednotlivce v průběhu jednotlivých případů a jakou roli přitom hrály vlastní cíle jednotlivých zemí zapojených v konfliktu.

Vycházíme přitom z předpokladu, že ať už se jedná o kterýkoliv konflikt narušující mezinárodní mír a bezpečnost, jednání mezinárodního společenství v reakci na něj nelze kategorizovat čistě jako morální akci odpovědnosti bez vedlejších politických úmyslů každého zainteresovaného státu. Tato práce má

snahu dokázat, že teorie jednotlivých konceptů a odhodlání civilizace učinit svět bezpečnějším pro další generace nemusí být pro realizaci konceptů v praxi až tak klíčové. Navzdory formování jednotlivých definičních pravidel intervencí totiž v důsledku stejně nejvíce záleží na politické vůli jednotlivých států ochotných intervenovat a na jejich skrytých záměrech. Práce si tedy klade za cíl zjistit, jaké jsou případné komplikace a nedostatky konceptu RtoP v praxi. Na vybraných případech se bude snažit zjistit, jaké faktory v praxi tento koncept rozměňují.

Primárními zdroji zkoumání jsou jak Charta OSN, tak i detailní návrhy konceptu RtoP. Sekundárními zdroji jsou pak jednotlivé odborné analýzy, které se zabírají podobným tématem. Druhou empirickou část práce tvoří zejména elektronické články vztahující se k jednotlivým mezinárodním konfliktům. Práce se nesnaží být nikterak normativní. Nesoustředí se tudíž na to, co by mělo být, jako se spíše zaměřuje na skutečný stav věcí. Pouze tak předkládá relevantní informace vztahující se k dané problematice a vyvozuje z toho pokud možno co nejméně jednostranně zaujatých závěrů. U cizojazyčných textů se jedná o vlastní překlad textu do českého jazyka.

2. Koncepty suverenity státu

„Obsahují suverenitu jako schopnost, soubor zákonných práv směrem k činitelům i subjektům politiky; suverenitu jako moc či kontrolu, ať už je to v politickém, ekonomickém či symbolickém smyslu; suverenitu jako legitimitu, zvláště od té doby, co posilují diskuse o všeobecné suverenitě; a suverenitu jako právní status, který s sebou nese určité množství povinností a závazků pro ty, co se jí dožadují.“ (Gammeltoft-Hansen a Adler-Nissen 2008, s. 3).

Toto je hned několik způsobů, jak chápat široký význam suverenity. Ačkoliv se na první pohled může zdát, že suverenita je formována hlavně vztahem státu ke svým občanům, její podstata je ve skutečnosti základním principem mezinárodního práva. Již samotný koncept suverenity státní moci nám implikuje mezinárodní systém vzájemných povinností a závazků mezi státy. Už vestfálský systém vzniklý v sedmnáctém století fungoval na základě impulsu evropských mocností, které si vzájemně mezi sebou potřebovaly utvrdit právo a řád v rámci svých stanovených teritorií. Jednalo se o potvrzení vzájemného respektování území, ve kterém byli panovníci suverénními pány. Tyto závazky mezi státy, to co zprvu nazýváme suverenitou, tedy tvoří obsah systému.

Postupem času se mění jak obsah tohoto pojmu svrchovanosti, tak i funkce i jeho samotní nositelé. Suverenita je dodnes stálým stěžejním bodem uvažování o vývoji v mezinárodních vztazích, neboť s tím, jak získávají na významu noví aktéři světové politiky, se musíme ptát, kde je místo státu jako suverénního aktéra této transnacionální politiky.

Moderní stát vestfálského typu často definujeme hned několika hlavními charakteristikami. Mezi nimi nechybí existence určitého teritoria, obyvatelstva a její vlády spravující tyto hlavní veličiny, případně i výskyt určité organizace ekonomiky či systém sociální stratifikace. Mezi esenciální součásti státnosti však v tomto smyslu patří hlavně suverenita státu. S vývojem uvažování o mezinárodních vztazích se mění i teoretický obraz konceptu státní suverenity.

Tato charakteristika teritoriálního státu ve vztahu k ostatním aktérům světového politického systému byla donedávna neoddiskutovatelná, avšak postupem času již získává patinu všednosti významně se lišící od politické reality. S transformací světového politického systému, hlavně koncem studené války, a nárůstem globálních a regionálních organizací a korporací lze totiž soudit, že zároveň přímo úměrně s tímto jevem na svém významu ztrácí právě státní suverenita. Současně s tímto oslabováním suverenity výrazně narůstá důraz na lidská práva a intervence z důvodů ochrany jednotlivců.

V rámci této závažné změny jsme svědky jistého nerovnovážného stavu narůstajícího mezi suverenitou státních útvarů a mezinárodním společenstvím podnikajícím kolektivní bezpečnostní opatření. Tato problematika se výrazným způsobem dotýká samotné praxe mezinárodních vládních organizací, ve kterých státy přesunou některé své pravomoci směrem k nějaké jiné mezinárodní úmluvě či instituci. V tomto případě se drtivá většina existujících států zavázala naplňovat principy a nařízení OSN a jednat podle její Charty tím, že se stala jejími členy. Dochází tak k tomu, že jednotlivé státy nejsou neomezenými vládci na svém území, ale jsou vlastně v některých rozhodnutích podřízeny vyšší autoritě. Tato vyšší autorita je však stále pouze tělem složeným z jiných suverénních států, jejichž zástupci ve skutečnosti stále drží pomyslné otěže ve svých rukou a mají moc změnit rozhodnutí či agendu organizace.

Současně je tedy členský stát nucen respektovat organizaci a řídit se jejími pravidly, stejně jako se sám musí snažit hájit práva a zájmy vlastní země. Musíme se pak ptát, kdo z těchto aktérů má vyšší moc a oprávnění dosáhnout svého cíle či prosadit svou vůli. Tato otázka je klíčová i pro naše další teoretické uvažování. Má OSN právo jakkoliv zasahovat do území jiného suverénního státu, pokud to uzná za vhodné či nutné, nebo je to naopak národní stát, kdo je právně i morálně svébytný v rozhodování a jednání ve svém autonomním území?

Problematika jistě spočívá v samotném definování konceptu suverenity. Historický průřez nám jistě zodpoví, zda je podle tradičních konceptů suverenita nedělitelná a nezcizitelná, nebo zda pro ni v tomto případě není problém přenesení určitých pravomocí na jinou úroveň, přičemž státní suverenita zůstane

zachována a neporušena. Existuje nějaký celek státních působností či pravomocí, které stát nemůže přenést, aniž by ztratil svou suverenitu? Mezi takovéto ústřední pravomoci státu počítáme zejména neomezenou moc vydávat zákony na vlastním území a moc podepisovat mezinárodní smlouvy. V následujících podkapitolách se stručně podíváme na vývoj státní suverenity od jejich počátků až k jejímu údajnému úpadku. Současné snahy o vyvažování mezi vnitrostátními a zahraničními silami rozebereme v návaznosti na soudobé postmoderní koncepty státní suverenity.

2.1. Formování tradičního konceptu suverenity politické moci

Počátky suverenity spojujeme zejména s obdobím středověku a postupným vznikem moderního státu. Potřeba definovat nejvyššího suveréna na určitém území vyvstává zejména v momentě, kdy se na jednom území začínají střetávat různé zdroje moci a různé entity začínají uplatňovat svou moc na úrok panovníka. V rámci tohoto usilování o svrchovanost rozlišujeme moc vládce vymezujícího se proti šlechtě a jiným domácím feudálům na jedné straně a církvi a papežské moci na straně druhé. Vedle toho šlo i o vymezení se vůči ostatním feudálním panovníkům. V důsledku tohoto boje jsou jednotliví myslitelé pověřováni, aby rozpracovali teorie suverenity s panovníkem jako hlavní autoritou oplývající neomezenou svrchovaností na daném území (Potočný a Ondřej 2003, s. 14). Cílem je obhájení absolutistických monarchií a důraz na ideu, že budoucnost patří silnému státu.

Počátek konceptu svrchované moci v západním politickém myšlení lze zcela jistě spojit s teologickou představou boží suverenity, která je posléze transformována do charakteru svébytného moderního národního státu. Tento politicko-ideologický vývoj bývá často spojován s šestnáctým stoletím a s politicko-filozofickými texty Niccola Machiavelliho, Jeana Bodina či Thomase Hobbesa. Tito teoretici absolutismu se snaží definovat moc panovníka jako hlavního suveréna. Tito autoři často svrchovanou moc panovníka připodobňují i k obrazu samotného všemocného boha či spíše jeho služebníka na zemi.

2.1.1. Státní suverenita v podání Jeana Bodina

Za prvního významného teoretika suverenity státu považujeme francouzského právníka a filozofa šestnáctého století Jeana Bodina. Ten začíná hlouběji zkoumat povahu státu, jeho vládců a podstatu jejich moci.

Klasické teorie suverenity zmiňují jako hlavní atribut suveréna především právo nad životem a smrtí. Jedná se zejména o právo vládce dát usmrtit či nechat někoho žít (Foucault 2005, s. 213). Jean Bodin považuje v tomto duchu suverenitu za nejvyšší, absolutní a setrvalou moc nad občany republiky. Podle jeho slov je tato moc věčná v tom smyslu, ve kterém suverénní vládce svou nedělitelnou moc ve skutečnosti pouze propůjčuje svým zástupcům a pověřencům na určitou omezenou časovou dobu (Bodin 1955, s. 25). Nejedná se tedy o sdílenou, ale propůjčovanou moc. Tento systém hierarchie má podle Bodina zaručovat, že nedojde k pokusům o uchvácení moci vládce jeho vlastními služebníky, kteří by se mu jinak mohli stavět na roveň a i výše. Jedná se tedy o delegování autority a pravomocí na jiné pověřence v exekutivě či jurisdikci, zatímco stát (či vládce) stále drží veškerou svou suverénní moc. Po ukončení jejich služby je tato delegovaná autorita znovu navracena ke svému zdroji. Logika tohoto teoretického předpokladu je dodnes zčásti aplikovatelná na záležitosti integrity teritoriálního státu v souvislosti s jejich zapojením v mezinárodní organizaci. Podle této hypotézy zbývá zcela suverénnímu národnímu státu neustále určitý díl pravomocí, díky kterým je schopen získat od svých zmocněnců (mezinárodních organizací) nazpět svou delegovanou autoritu.

I tento suverénní vládce není vždy neomezený. Jeho moc je ale omezena pouze příkazy božími a přirozeným právem (Pavliček 1999, s. 15). Bůh tedy vytvořil určité zákony přírody, které vládcovo rozhodování limitují a které ani on nemůže překročit. Mimo to ale nemůže suveréna nic limitovat. Ve své stati Bodin upozorňuje i na to, že pouze několik vládců jeho současnosti je ve své podstatě opravdu suverénních. Jedná se zejména o monarchie, kde se vládce daného území nevolí, jelikož je jeho moc zděděná. Vycházíme přitom z předpokladu, že suverenita je rozložena současně mezi panovníka i jeho dědice (Bodin 1955, s. 26). Tato podmínka následovnictví je pak udržována právě

v monarchiích, které tak tímto mechanismem zaručují jistou kontinuitu suverenity. V opačném případě se vždy jedná o správce, jehož nelze považovat za suverénního.

Principy, o něž se opírá tento koncept suverenity, jsou postaveny na předpokladu, že vládce má danou moc tvořit zákony, vztahující se obecně na všechny jeho občany. Činí tak bez potřeby dodatečného souhlasu od nějaké vyšší autority nebo od někoho rovného či níže postaveného (Bodin 1997, s. 43). Pokud by tato podmínka nebyla dodržena, již nelze hovořit o suverénním a plně nezávislém vládcí. Tato klasická koncepce suverenity jako nedotknutelné a neomezené nadřazenosti na daném území nad vnějšími i vnitřními aktéry se ale s dobou výrazně mění.

2.2. Vývoj k současným konceptům suverenity

Velká změna v oblasti suverenity nastává s Velkou francouzskou revolucí, kdy se poprvé nositel suverenity přesouvá od panovníka směrem k lidu. Podle tohoto nového řádu jsou tedy občané nositelé suverenity. Ti mají právo vzbouřit se proti vládě v momentě, kdy vláda svůj příslib vládnutí poruší. Další významný moment v této oblasti bádání nastává v devatenáctém století s existencí různých federací. Jejich ústavy totiž deklarují, že státy uvnitř těchto federací zůstávají suverénní. Dochází tak podle G. Jellineka k poznání, že suverenity není absolutní a nedělitelnou entitou, ale je historicky determinovaná a reaguje tak na centralizační nebo opačné požadavky politické moci (Pavlíček 1999, s. 18). Tato teorie z roku 1906 je jistě zajímavou studií, aplikovatelnou i na naši analýzu státní suverenity ve vztahu k OSN. Podobné teorie jsou ale sporné, jelikož jsou často podmíněny politickými záměry daných studií. Například se tak můžeme ptát, zda i pod rakousko-uherskou nadvládou zůstaly Čechy stále suverénním územím.

Dalším milníkem konceptualizace suverenity bylo právě založení OSN. Ta ve své chartě jasně deklaruje, že nesmí zasahovat do vnitřních záležitostí členských států. Nikde však není stanoveno, jaké nedotknutelné pravomoci to

jsou. V tomto ohledu tedy záleží hlavně na samotné praxi mezinárodních vztahů. Nové vzorce definující suverenitu jsou pak vymezeny hlavně mezinárodní spoluprací a společným mírovým úsilím. Například Itálie, Spolková republika Německo i Francouzská republika v preambuli ústavy svou suverenitu dobrovolně omezují: „S výhradou vzájemnosti souhlasí Francie s omezením suverenity, jež jsou nezbytné k organizaci a ochraně míru.“ (Pavlíček 1999, s. 33). Toto chápání suverenity je klíčovým dějinným momentem. Postupně se tak pomocí regionálních integračních procesů pohybujeme směrem ke společné světovládě.

Vedle směřování tohoto konceptu k vzájemnému sdílení pravomocí zde máme i posun směrem k již dříve naznačené suverenitě jednotlivce a důrazu na lidská práva a svobody. V debatě na půdě OSN například odlišuje bývalý generální tajemník Kofi Annan dva pojmy suverenity: jedna propůjčena státu a druhá svěřena lidu a jednotlivcům (ICISS 2001, s. 13). Tento diskurs odpovídá současnému přístupu OSN k otázce intervencí, ve kterém vidí největší naléhavost v ochraně právě jednotlivců jako nejdůležitějšího faktoru v rámci vnitrostátních konfliktů. Důraz na svrchovanost lidu ale není přístupem nijak revolučním, tuto myšlenku známe již od dob právě Velké francouzské revoluce.

2.3. Současné koncepty suverenity

Z hlediska soudobých definic chápeme suverenitu ve dvou základních rovinách: vnitřní a vnější. „*Ve své nezávislosti navenek (zahraniční politice) a samostatnosti uvnitř (vnitřní politice) není stát omezen ničím než suverénními právy jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky.*“ (Potočný a Ondřej 2003, s. 14). Je to tedy nezávislost na jakékoliv jiné moci. Pro nás v tomto případě důležitější vnější suverenita přitom určuje, že státy jsou vzájemně rovnoprávnými subjekty. Rovnost států také implikuje, že se státy navzájem nevměšují do svých záležitostí jak vnitřních, tak vnějších.

Tito autoři nevidí uzavírání mezinárodních smluv a plnění povinností z nich plynoucích jako omezení či oslabení suverenity státu. V tomto případě se totiž jedná o projevení vlastní státní suverenity navenek a prezentaci vlastního institucionálního uspořádání. Jedná se ale o omezení výkonu suverenity, jelikož stát je zavázán respektovat určitá cizí pravidla. (Potočný a Ondřej 2003, s. 15-16). To, co bychom tedy naopak chápali pod pojmem nedostatek suverenity, je v tomto případě neschopnost plnit tyto závazky a požadavky. Pokud tedy státní útvar zažívá kolaps, je to známka nedostatku suverenity. Proti tomuto předpokladu ale stojí i jiní významní teoretici, například Keohane a Nye. Ti tvrdí, že zapojením se do mezinárodní organizace se nám sice rozšíří možnosti a oblasti uplatňování vlastních zájmů, ale státy jsou následkem začlenění do organizace odrazovány od snahy dosáhnout vlastních zájmů a cílů. Podobným způsobem to v důsledku oslabuje význam i náplň státní suverenity (Burchill 2005, s. 64).

Totožnou ideu mají i další autoři, většinou jsme ale svědky jiných závěrů. Vychází přitom z předpokladu státní suverenity, jejíž význam reflektuje schopnost státu vykonávat své pravomoci a nebýt závislý na jiné vůli. Jelikož ale moderní stát v dnešní době a s tolika mezinárodně-právními závazky není schopen vykonávat všechny své pravomoci a zajišťovat funkce státu sám o sobě, hovoří někteří autoři o omezování státní suverenity. Ta plyne ze sdílených závazků států a z jejich naplňování. Ve výsledku ale někteří teoretici zastávají protikladné stanovisko, jelikož v konečném důsledku je suverenita sice omezená, ale podle nich posiluje v závislosti na otevírání se nových příležitostí a oblastí pro uplatnění suverenity (Plechanovová 2003, s. 34). Přestože se tedy stát uváže k dodržování určitých závazků, tak může nakonec vykonávat více pravomocí plynoucích ze sdílených povinností, které by jinak naplňovat nemohl. Rozsah suverenity tak spíše narůstá a to za cenu suverenity omezené či sdílené.

Jiní autoři však používají jiných odlišení forem suverenity. Lze tak odlišovat například absolutní (úplné osvobození se od vůle jiných států) a relativní suverenitu (svoboda ve vztahu k podřízení se vůli jiného státního útvaru). V každém případě spíše než o nějakém oslabení hovoří spíše o přenesení teritoriální suverenity (Seidl-Hohenveldern 2006, s. 2-3). V tomto případě se s absolutní suverenitou nesetkáváme, jelikož dnešní mezinárodní

system funguje právě na základě vzájemných vztahů mezi státy. Absolutní suverenita je myšlená jako moc vskutku zcela neomezená, tedy původně suverénní.

Doba nezávislých a soběstačných států je tedy u konce. Vytváření a účast na regionálních a globálních organizacích byla mimo jiné inspirována i vírou, že pravděpodobnost konfliktu mezi státy bude snížena tím, že ekonomickou spoluprací mezi členy stejného geografického regionu bude vytvořen nějaký společný zájem na trhu (Burchill 2005, s. 64). Tímto způsobem budou státy vnějšími okolnostmi přinuceny řešit konflikty mírovou cestou, neboť jakákoliv agrese napříč státními hranicemi nutně vyvolá nepříznivou ekonomickou odezvu ze strany mezinárodního společenství. Kooperace skrze ekonomický rozvoj je v tomto případě mnohem výhodnější strategií.

2.4. Souhrn pohledů na státní suverenitu

Suverénní stát tedy chápeme jako teritoriální jednotku, která sice v rámci svého území může jednat podle svého vlastního uvážení, ale pouze v rámci mezinárodního práva a mezinárodních smluv, kterými je tento stát a jeho jednání vázáno. Pokud se tedy stát stal členem mezinárodní organizace, poskytuje jí práva na kolektivní řešení v oblastech, které byly do té doby součástí jeho výlučných pravomocí. Jedná se však pouze o propůjčené pravomoci, které si stát může v určitém případě vymocit nazpět, nehovoříme tak o ztrátě suverenity, ale spíše o jejím svěřením. V následujících kapitolách zjistíme, zda toto nazírání na suverenitu nějakým výrazným způsobem koliduje s principem ochrany jednotlivců.

Přístupy suverenity a případného vměšování se jiné autority do pravomocí státu a omezení jeho suverenity se nemusí nutně vylučovat. To lze pozorovat na evoluci norem mezinárodního systému. Autoři Tim Dunne a Nicholas Wheeler nás upozorňují, že hodnoty mezinárodního uspořádání se v tomto případě vyvíjejí na časové přímce, kde vidíme v průběhu sedmnáctého století dominovat vestfálskou koncepci státní suverenity. Její realita vychází z uspořádání lidské

společnosti, ve které záležitosti domácí politiky nejsou předmětem zájmu mezinárodního politického systému. Důsledkem těchto poměrů je neomezená moc státu, jehož suverenita navenek je neodvislá od jeho přímého jednání směrem k vlastním občanům (Dunne a Wheeler 1999, s. 1-2). Už kvůli tomuto se v průběhu času ukazuje jako nutné omezit tento vestfálský model a učinit stát odpovědným za své konání.

Tento vývoj je přímo zachycen ve dvou základních dokumentech, které vymezují oblast lidských práv, a to jak v Chartě OSN, tak i Všeobecné deklaraci lidských práv, která je nezávazným dokumentem přijatým Valným shromážděním OSN roku 1948. Přitom je možné upozorovat, že ač je tento druhý dokument právně nezávazný, o dosahu jeho významu i dalších mezinárodněprávních dokumentů, které na něj navazují, svědčí velký počet států, které ho podepsali. Nehledě na tyto dokumenty ale mezinárodní společenství prochází neustálou změnou a politická realita se tak od nich často liší. V tomto ohledu je pro nás tedy určující hlavně Charta OSN, i když ani ta již v praxi nemá tak výrazný dopad, jaký se od ní očekává.

3. Organizace spojených národů

Organizace spojených národů je univerzální mezinárodní vládní organizací, která hraje ve světové politice stále významnou roli globálního arbitra, přestože od jejího založení roku 1945 proběhlo na mezinárodní scéně již mnoho změn. Jako jediná univerzální organizace na světě má 193 členských států.¹ Klíčovými institucemi v rozhodování o agendě organizace a případných intervencích je Rada bezpečnosti a Valné shromáždění. O OSN toho již bylo napsáno mnoho, proto se v naší práci budeme zabírat jen nejdůležitějšími fakty, které jsou pro nás určující a nelze je vynechat.

Dnešní debata o intervencionalismu OSN je důsledkem toho, co se od ustavení organizace v průběhu transformace mezinárodního prostředí na OSN nezměnilo. S počtem členských států, který se od založení více jak ztrojnásobil, a zvyšujícím se množstvím jejich zájmů a ambicí se navýšila i interakce mezi nimi. Navzdory tomu se však struktura organizace ani pravidla jejího rozhodování příliš nezměnily. S novou dobou však vyvstávají nové výzvy stejně jako nové druhy konfliktů. Vedle toho vidíme po konci studené války velký důraz na demokratizaci a lidská práva. Má rigidní struktura OSN co do činění s často zmiňovanou neschopností dostát své role mezinárodního arbitra?

3.1. Role OSN

OSN vidíme jako organizaci zajišťující mír a národní suverenitu pro své členské země. Přestože je drtivá většina vojenských konfliktů v posledních letech vnitřního charakteru, ne mezi státy, nelze se na jednání OSN dívat čistě jako na vměšování cizích vojsk, jelikož se jedná spíše o rozhodnutí supranacionální autority, jejíž jsou navíc státy samy členy. OSN navíc intervenuje z důvodu faktického porušení podmínek členství, jako například při

---

¹ Počet členských států OSN dosáhl 193 po přijetí Jihosúdánské republiky za dosavadního posledního členu 14. července roku 2011.

porušení mezinárodního míru. Intervence je tak z tohoto pohledu pouze reakcí na nedodržení podmínek vzešlých z vykonávání vlastní suverenity.

Je ale otázkou, zda je ještě v dnešní světové bezpečnostní situaci autorita či síla OSN platná. S tím souvisí i problematika financování a působení celé OSN. Ačkoliv jsou očekávání od jejích mírových operací vysoká, její finanční prostředky jsou omezené, jelikož jejím hlavním zdrojem jsou příspěvky od členských států. Co se týče intervence, tak je OSN nejvhodnější přirozenou autoritou. Sama o sobě však nemá prostředky pro takové akce. Jak může navíc OSN nezávisle posuzovat otázku intervence, když sama nemá dostatečné kapacity pro zásah a je odkázána na dobrovolnost a vůli členských států, zda se rozhodnou vyslat své vojáky?

Liberální institucionalismus mimo jiné upozorňuje na fakt, že kooperace mezi státy je náchylnější k tomu být křehčí (nestálá) zvláště tehdy, když jsou vynucovací procedury slabé. Na druhou stranu ale kooperace roste spolu se strategickými a ekonomickými zájmy (Burchill 2005, s. 65). Problematické státy si tak v určitých případech mohou dovolit riskovat a pošlapávat základní práva svých obyvatel, jelikož šance vnější intervence OSN do interních záležitostí daných států je za určitých okolností malá. Například pokud se jedná o jadernou mocnost či stát s významnými spojenci, jako to v současné době vidíme v případě Sýrie či Íránu.

Na roli OSN jako supranacionálního arbitra mezi národními suverénními aktéry lze aplikovat i teoretický přístup funkcionalismu, který je nejčastěji spojován s Davidem Mitrany. Ten rozvíjí teorii o novém mezinárodním řádu, který je založen na kooperaci mezi státy k zajištění společného blahobytu. Tento systém následně vytvoří světovou federaci, jakousi formu globálního vládnutí. Nejedná se ale o novou formu federalismu, kde je třeba přesunout suverenitu z národních států k novým mezinárodním institucím. Ústřední je totiž především funkce a hledání stejných rysů napříč národy, ne hledání ideální formy světového vládnutí. Cílem pak má být ideální světové uspořádání k podpoře sociální spravedlnosti a pravé rovnosti mezi národy (Archer 1999, s. 89). Je to tedy hledání nového uspořádání na základě společných funkcí. Bez tohoto nového světového řádu vidíme státy opět jen jako jednotky, které ale sami o

sobě ve svých hranicích nejsou schopny tohoto blahobytu dosáhnout. OSN tedy vidíme jako nezastupitelnou autoritu zajišťující globální řád a jeho esenciální funkce.

3.2. Charta OSN a princip neinterference

Charta Organizace spojených národů (dále Charta) je jedním ze základních dokumentů mezinárodních vztahů. Charta ztělesňuje odhodlání lidské civilizace žít v míru zvláště s ohledem na dosavadní neslavnou historii. Charta představuje svědomí lidstva, které nehodlá ustoupit ze svých ideálů humanity. Ztělesňuje odpovědnost budoucím generacím zachovat mír a bezpečnost mezi státy a prosazovat principy politické svrchovanosti, vzájemné rovnosti a jejich územní celistvosti. Do jaké míry to odpovídá skutečné politické realitě?

Hlavní cíle a zásady organizace jsou obsaženy v člancích 1 a 2 Charty. Ústředním cílem organizace je udržovat mezinárodní mír a bezpečnost. Za tímto účelem si OSN vyhrazuje právo učinit účinná kolektivní opatření zabráňující aktům ohrožujícím mezinárodní mír a bezpečnost. Ve shodě se zásadami mezinárodního práva a spravedlnosti se zavazuje ukončit mírovými prostředky takové spory (United Nations 2008a, čl. 1.1). Tímto stanoveným hlavním cílem si organizace vymezuje mandát zasahovat jak do záležitostí členských států, tak i těch nečlenských, v otázkách potencionálně či reálně ohrožujících mezinárodní mír a bezpečnost. Členské státy jsou v tomto ohledu samozřejmě povinny poskytnout OSN v jejím snažení a zasahování pomoc. Tato idea Charty OSN vychází z hlubšího předpokladu, kdy je světový mír do určité míry zapříčiněn správnou organizací lidské společnosti, správného způsobu globálního vládnutí. I z tohoto důvodu se OSN staví do role hlavní autority, která jediná oplývá legitimitou rozhodovat o otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti.

Součástí těchto hlavních ustanovení je princip svrchované rovnosti všech členských států (Ibid., čl. 2.1). Všechny členské státy jsou si rovny ve své suverenitě. Na tento článek navazuje princip neinterference. V něm jsou členské státy nabádány, aby se zdržely hrozeb a užití síly proti druhým státům jak

z hlediska jeho územní celistvosti, tak i jeho politické nezávislosti. Vedle toho sama OSN nesmí zasahovat do interních záležitostí států (Ibid., čl. 2.4 a 2.7). Charta v tomto smyslu chrání státy i proti vměšování ze strany samotné OSN i proti vměšování samotných států. Tento článek obsahuje základní princip neintervence. Na základě tohoto ustanovení jsou členské státy povinny dodržovat územní integritu a politickou svrchovanost všech států, nejenom členů OSN. Sama organizace tím vymezuje i dosah svého působení, OSN však tyto hranice vnitřních záležitostí dále nedefinuje. V praxi se tak zdají být příliš mlhavou záležitost, zvláště pak když dojde na hrozbu vraždění jednotlivců třeba i v rámci občanské války.

V následujícím článku je také ošetřeno, že OSN zajistí, aby i nečlenské státy dodržovaly tato pravidla a neporušovaly mezinárodní mír a zásadním způsobem nezasahovaly do záležitostí jiných států (Ibid., čl. 2.6). Tyto závazky ochraňující mezinárodní mír se tak stávají univerzálním pravidlem nejenom pro členské státy, ale i ty nečlenské. Na druhou stranu, předpoklad nezasahování jednotlivých států do vnitřních záležitostí druhých suverénních aktérů je již několik staletí všeobecným mezinárodním principem, i když v realitě hůře naplňovaným.

Až do konce studené války je neintervence a státní suverenita stěžejním bodem mezinárodního uvažování. Praxe neintervencí však prošla postupem času od založení OSN razantní proměnou. Intervenční praxe OSN tak již v průběhu 90. let jasně ukazuje, že státy mohou o svou suverenitu a právo na nevměšování za určitých předpokladů přijít. Děje se tak zejména ve třech případech, kdy: „1) stát systematicky porušuje lidská práva; 2) stát není schopný zajistit ochranu lidských práv díky rozpadu státní suverenity; 3) dojde k sestavení vlády nezákonným způsobem.“ (Strnad 2008, s. 190). Tyto podmínky se tak již v polovině 90. let stávají běžnou praxí v rozhodování Rady bezpečnosti.

3.3. Pohledy na pojem intervence

Pojmem intervence lze pokrýt mnoho druhů politického jednání. Prvním typem jsou nenásilné intervence, mezi něž lze zařadit jakýkoliv druh nenásilného vnějšího nátlaku do záležitostí druhých států. Toto první chápání intervence jako vměšování zahrnuje jak ekonomické omezování importu či exportu, uložení ekonomických či politických sankcí, tak i jiné druhy diplomatických a politických hrozeb, jejichž záměrem je využít různých ukázek sil, které budou použity v případě negativního vývoje situace. Mezi intervenci lze řadit i zdravotnickou pomoc poskytnutou ze strany Mezinárodního červeného kříže či jiných neziskových organizací.

Druhý typ intervenčního jednání, na který se v této analýze budeme soustřeďovat, chápeme ve smyslu vojenské intervence provedené nejčastěji z humanitárních důvodů, či touto pohnutkou zdůvodňované. Pro účel naší analýzy užíváme definičního vymezení intervence jako hrozby či faktického užití síly státu či skupiny států v rámci hranic jiného státu za účelem zabránění či ukončení rozšířeného a závažného porušení základních lidských práv jednotlivců daného státu bez jeho svolení (Holzgreve 2003, s. 18).

Vnější zasahování silou do vnitřních záležitostí druhého státu či hrozba použití takové síly z humanitárních důvodů je velmi kontroverzním a z hlediska stávající praxe intervencí stále velmi nejasným tématem. V naší analýze budeme používat tento vymezený koncept při výkladu problematiky humanitárních intervencí a na něj navazujícího principu RtoP.

3.4. Hlavní role institucí v intervencionalismu

Rozhodování o otázkách v OSN je postaveno na dvou hlavních institucích: Valném shromáždění a Radě bezpečnosti (dále jen Rada, RB). Obě těla se podílejí na agendě udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, avšak v rámci procesu naplňování tohoto cíle mezi nimi vidíme výrazné rozdíly jak z hlediska

rozložení moci a rozhodovacích pravomocí, tak i v otázce reprezentativnosti orgánů.

Rada nese v problematice intervencionalismu hlavní břemeno. Ačkoliv má pouze pět stálých a deset nestálých členů, jedná se bezesporu o nejmocnější orgán celé organizace. Z pěti stálých členů, kteří oplývají mimo jiné i neomezeným právem veta použitelným eventuelně i v důležitých otázkách intervencí, jmenujme Čínskou lidovou republiku, Francouzskou republiku, Ruskou federaci, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Spojené státy americké. Jedná se o situaci reflektující stav z roku 1945, kdy tak vítězné mocnosti po druhé světové válce samy sebe jmenovaly do role budoucích vládců světa. Jejich rozhodnutí jsou právně závazná a Rada jejich naplnění může od členských států vynucovat dokonce i silou. Jedná se o radu pěti velmocí (a deseti nestálých členů), které mají mandát a odpovědnost rozhodovat za mír a bezpečnost na celém světě (United Nations 2008a, čl.24).

Tento orgán připomínající pentarchii z doby koncertu velmocí funguje ryze exkluzivisticky. Toto opatření sice zajišťuje efektivnější a rychlejší rozhodování v případě potřeby, ale stále jsou to zástupci pouze patnácti členských států z celkových 193, kteří závazně rozhodují jménem celé organizace. Nadto pouze pět členů z celé Rady má zvláštní privilegia v podobě stálých křesel a práva veta. Toto opatření, které se nám roku 1945 mohlo jevit jako ryze dočasné a provizorní, však od té doby téměř beze změny a i přes silný odpor ostatních států dominuje světové politice dodnes (Kennedy 2009, s. 57-60). Těchto pět států má právo zablokovat agendu, ať tak činí z jakýchkoliv důvodů. Na druhou stranu má opatření včasné reakce a efektivního rozhodování i hlubší význam. Pokud by zde totiž neexistoval dostatečně pružný orgán schopný rychle reagovat, tak by si OSN příliš dlouho své postavení výsadní autority odpovídající za mezinárodní mír a bezpečnost neudržela.

Charta počítá se dvěma druhy intervencí, oběma schvalovanými Radou. První variantou je pokojné řešení sporů, které je rozebrané v šesté kapitole Charty, tzv. kolektivní management konfliktů. Jedná se o variantu nalezení shody a kompromisu v rámci snahy o řešení konfliktu. Na druhé straně zde máme možnost razantnějšího postupu v případě závažného ohrožení

mezinárodního míru a bezpečnosti. V tomto případě má RB na základě kapitoly sedmé právo vyvodit potřebné důsledky, aby byl pořádek znovu obnoven. Rada rozhodne, zda existuje nějaké ohrožení míru či jeho porušení, nebo zda došlo k aktu agrese, a posléze přijme odpovídající opatření. Pokud by se však různá vyjednávání či politická a ekonomická omezení (sankce) zdála jako nedostačující prostředky k dosažení míru a bezpečnosti, má RB právo přistoupit k akcím leteckým, námořním, či pozemním (United Nations 2008a, čl. 39-42). Tato naléhavá použití síly jsou možná na základě vyššího principu obnovy mezinárodního míru a bezpečnosti. Ve všech případech to však závisí na závazném rozhodnutí RB, především tedy na politickém přesvědčení zástupců pěti stálých členů a aktérů stojících za jejich rozhodnutím.

Přestože je RB rozpoznávána jako nejvyšší a jediná autorita, která může zaštitit intervence, ponechává Charta podle článku 51 svým členským státům prostor pro vlastní vojenskou obranu i před vlastním rozhodnutím Rady. Takto stanovené pravidlo je však lehce zneužitelné. Tato možnost včasné reagovat vojenskými obrannými akcemi je však odebrána regionálním organizacím. V tom případě musí být regionální organizace vždy zmocněny Radou (Ibid., čl.51-53). V minulosti však toto pravidlo nebylo striktně dodržováno (ICISS 2001, s. 48). Je nutné podotknout, že tento systém regionálních organizací a tzv. koalice ochotných států hraje v praxi důležitou roli. Často totiž OSN nepodniká intervenční akce sama o sobě, ale prostřednictvím svých členských států vázaných v jiných regionálních organizacích či jiných skupinách států.

Valné shromáždění má vedle toho také odpovědnost za mezinárodní mír a bezpečnost, v této problematice však plní druhotnou kontrolní roli. Tato inkluzivistická instituce pojímá všech 193 členských států, přičemž každý z nich má rovné hlasovací právo. Ačkoliv je v tomto ohledu dostatečně reprezentativní, tak je mu na základě Charty uložena pouze role doporučující. Shromáždění tak může v otázce udržování světového míru a bezpečnosti pouze zvažovat a činit doporučení ve věcech obecných principů kooperace. Přestože jsou ale tato rozhodnutí pro vlády států právně nezávazná, organizace idealisticky předpokládá, že taková vyjádření sdíleného přesvědčení zástupců většiny států zavádí, když ne povinnost, tak alespoň morální imperativ (United Nations 2005, s. 7). To lze prohlásit ale i o samotných vojenských akcích, které představují

spíše morální autoritu a naději na mír celého lidstva, než sílu zbraní. Vedle toho tedy mezinárodní společenství spoléhá na to, že v krizových případech, když Rada bezpečnosti nenaplní svou roli mezinárodního arbitra, členské státy ochotně podpoří nezávazné rozhodnutí Valného shromáždění a přidají se následně bez žádných postranních úmyslů na stranu spravedlivé intervence. Jak se v minulosti již mnohokrát ukázalo, za rouškou reformulovaného idealismu se může skrývat mnoho politické naivity.

3.4.1. Problematika legitimacy Rady bezpečnosti

Jak jsme již nastínili, hlavní úlohu má v rozhodování o možné intervenci nepopíratelně Rada. Její jednání jsou pravidelnější než například u Valného shromáždění a v případě potřeby je i logisticky snazší ji svolat k mimořádnému jednání. Na druhou stranu nalezneme stručnou analýzou hned několik závažných sporů, díky nimž lze legitimitu rozhodnutí Rady stejně jako jejího mocenského postavení jednoduchým způsobem nabourat. Jelikož je však otázka vojenských intervencí velmi kontroverzním a citlivým tématem, současně se nám otevírá široká debata právě nad možností hlubší reformy zejména Rady bezpečnosti, kterou v naší problematice nelze opomenout. V rámci této debaty připomeneme pouze klíčové sporné záležitosti, neboť se jedná o rozsáhlé téma, které svým rozsahem sahá nad rámec této práce.

Ve většině návrhů na reformu RB nalézáme různá řešení stále stejných problémů. Existují návrhy procedurálního charakteru, upozorňující hlavně na nutnost omezení užití práva veta, tak i napravení nerovného postavení jejich členů. Nadále je také zmiňována možnost rozšíření počtu členů Rady bezpečnosti. Jednalo by se s největší pravděpodobností o země s nejvíce obyvateli či země významem či rolí v OSN výrazně přesahující státy, které již stálými členy Rady bezpečnosti jsou (Dušek 2008, s. 133). Konkrétními potenciálními adepty domáhajícími se práva na stálé členství jsou zejména Brazílie, Indie, Německo či Japonsko.

Problematika má i svůj filozoficko-politický charakter. Je správné, aby jedna země mohla svým vetem zablokovat rozhodnutí mající globální dopad na všechny ostatní státy? Proč by mělo mít toto neomezené právo pouze pět členů ze 193? Navíc od založení OSN se počet členů více jak ztrojnásobil a stávající rozložení je krajně nereprezentativní. Navíc jsou státy zastoupeny nerovnoměrně demograficky i geograficky. Avšak i přes veškeré tyto komplikace například Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu ve své zprávě uvedla, že je přesvědčena, že není lepší autorita než právě tato Rada, která o těchto vojenských akcích nyní rozhoduje (ICISS 2001, s. 49). Právě ta má mít podle tohoto návrhu jako jediná legitimitu tento mandát realizovat, neboť je schopná zodpovědně rozhodovat o sporných případech kolidujících se státní suverenitou. Pokud ale Rada odmítne zasahovat, je otázkou, kdo by ji měl zastoupit či kontrolovat její rozhodnutí.

3.5. Stručný historický vývoj intervenční politiky OSN

Navzdory snahám o udržení světového míru v rámci celé lidské civilizace byla OSN většinu doby svého trvání odsouzena hrát v otázce mezinárodního míru a bezpečnosti pouze druhé housle. Jedná se zejména o dobu během studené války, kdy byl institut práva veta v rámci RB velmi často zneužíván k sobeckým cílům navzájem soupeřících bloků a docházelo tak k její paralýze. Ta vedla k tomu, že byly mírové mise v drtivé většině tvořeny pouze vojenskými pozorovateli a minimálním počtem ozbrojených jednotek. Konec studené války v tomto případě znamenal znovuotevření možnosti pro efektivní řešení konfliktů. Devadesátá léta tedy v tomto případě vidíme jako významnou fázi vývoje organizace s mnoha příležitostmi dokázat svojí stálou roli v zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Hlavním nástrojem pro udržení míru se staly mírové operace, tzv. peacekeepingové (pro udržování míru). Termín peacekeeping nelze definovat na základě žádné oficiální směrnice OSN. Obecně se jedná o dynamický nástroj, jehož cílem je vytvořit podmínky trvalého míru v zemích rozpolcených konfliktem (United Nations, 2012). Lze jej logicky odlišit od operací

prosazujících mír (*peace enforcement*), nastolujících mír (*peacemaking*) či operace pro budování míru (*peacebuilding*), ale jelikož zde chybí oficiální definice a vymezení termínů, tak v naší práci používáme především termín *peacekeeping* pro všechny tyto druhy operací. V závislosti na proměně konfliktů a jejich řešení v průběhu času rozlišujeme tři generace *peacekeepingových* operací.

K rozvoji *peacekeepingu* druhé generace dochází zejména s koncem studené války, kdy se objevuje vlna konfliktů nového druhu. Jedná se především o obrovský nárůst násilných konfliktů ve vnitrostátních oblastech. S navýšením počtu mírových operací se současně výrazně mění i jejich charakter. Funkce, složení i cíle jednotlivých operací se stávají komplexními a velmi různorodými – od vojenských, diplomatických až po civilní pozorovatelské mise (Hansen, Ramsbotham a Woodhouse 2001, s. 2-3). Jsou kombinací pokojného a vojenského řešení násilných konfliktů. Cestou k zajištění udržitelného míru nejen pomocí ozbrojených jednotek, ale také celé řady dalších podpůrných mírových operací v oblastech odzbrojování a demobilizace, monitorování, distribuce humanitární pomoci, budování, poradenství při volbách i podpoře nutných bezpečnostních reforem. Tyto multilaterální mírové mise dostávají často v návaznosti na závažnost konfliktů humanitární ráz.

V rámci snahy o zajištění stabilního prostředí v rámci států sužovaných válkami jsou vojenské a bezpečnostní operace vždy vázány těmito třemi principy: souhlas zúčastněných stran s intervenční operací, nestrannost a zákaz užití zbraní mimo případu sebeobrany a dostatečného mandátu (United Nations 2008b, s. 31). Tyto principy jsou obvykle dodržovány, i když se následně v praxi stávají v mnohém problematickými. Navíc se k takovýmto intervencím přistupuje jen v nejkrajnějších případech. OSN měla již od počátku svého působení velmi obezřetný přístup k politice intervencí, zvláště pak těch vojenských. Tato obezřetnost však často mimo jiné způsobuje problematické naplňování jednoho z hlavních cílů organizace, a to zajišťování a udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Snahy OSN o řešení mezinárodních konfliktů a vnitrostátních krizí vedou v 90. letech v mnohých případech k selháním. Tyto neúspěšné mise se rázem stávají ústředním tématem debat a vyvstává tak i kontroverzní otázka, zda jsou tyto mírové mise vůbec prospěšné.

Tyto nezdary následně slouží jako poučení při tvorbě nových efektivnějších strategií.

4. Responsibility to Protect

„Fakt, že nemůžeme ochránit lidi všude, není žádný důvod pro to nedělat nic, když máme tu možnost. Ozbrojené intervence musí zůstat vždy poslední alternativou, ale s ohledem na masové vraždění je to možnost, které se nemůžeme jen tak vzdát.“ (Annan 2000, s. 48).

Koncepce *Responsibility to Protect* (RtoP), jež se jako teorie postupně objevuje již v 90. letech 20. století, je důsledkem závažných změn na mezinárodním poli. Je to nový princip mezinárodní politiky a nový způsob řešení konfliktů jako byly například v minulosti hrůzostrašné případy genocid a válečného násilí ve Rwandě či Sierra Leone. Tento nový přístup je výsledkem široké snahy ochránit jednotlivce v případných dalších takovýchto násilných konfliktech uvnitř států. Jedná se o novou agendu OSN vyhlášenou v roce 2005, která bere v potaz skutečnost, že se nacházíme v navzájem propojeném globálním světě, ve kterém je v krajních případech potřeba kolektivně jednat a v souladu s mezinárodním právem a Chartou OSN se pokusit zabránit páchání násilí na jednotlivcích.

Postupný vznik této koncepce odvozujeme z tradice peacekeepingových humanitárních operací. Svou podstatou jsou to však navzájem velmi odlišné přístupy. Dosavadní politika intervencí se orientovala zejména na porážení nepřítele, což se stalo v mnohých případech důležitějším faktorem než ohled na budoucí vývoj země a vlastní obyvatele dané země. Důraz na nestrannost a snahu pokojně řešit problémy byl upřednostňován na úkor záchrany životů jednotlivců. RtoP chápe oproti tomu jednotlivce a jejich ochranu jako svůj ústřední cíl. Nejvýraznějším rozdílem je tedy v důsledku v tomto případě snaha dosáhnout co nejrychlejšího vítězství a nastolení míru spolu s předpokladem co nejmenších ztrát na lidských životech.

Postupně se prosazuje i změna dosavadního diskursu, kdy místo intervence a práva zasahovat je nově vhodnější hovořit spíše o odpovědnosti chránit. Tato

změna má nejen svou symbolickou hodnotu upozorňující na správný účel intervencí - tzv. spravedlivou válku. Vedle toho nový termín odkazuje na celý proces vyjednávání za účelem ochrany civilistů a nevinných obětí násilí, ne jen na dosavadní ústřední akt intervence. Nově reflektujeme rozdíl i jazykový, který již neznevýhodňuje intervenci proti státní suverenitě (ICISS 2001, s. 13-17). Lze ale namítnout, že toto nové pojmenování naopak již předem příliš zvýhodňuje odpovědnost chránit jednotlivce. Ve změně totiž vidíme spíše požadavek zaměření se na jednotlivce než na samotný problém intervencí a oprávnění vměšovat se do vnitřních záležitostí státu.

Více než na humanitární stránku věci se přitom budeme soustředit hlavně na filozofický problém mezinárodní odpovědnosti v případě nutnosti jednat. Nejvíce diskutovanými jsou v tomto ohledu zejména případy vojenských akcí provedených v rámci hranic určitého státu, ale bez souhlasu jeho politické reprezentace. Na tuto problematiku se budeme soustředit, jelikož je nejvíce kontroverzní z hlediska dosavadních paradigmat mezinárodních vztahů. Nejdříve podrobně rozebereme postupný vznik této koncepce. Budeme brát přitom v potaz i fázi humanitárních intervencí, která předchází námi zkoumanému konceptu. Následně detailně rozebereme diskusi vzniklou v rámci tvorby konceptu. V návaznosti na to v další podkapitole zanalyzujeme i hlavní vypracované koncepty na toto téma.

4.1. Pozadí humanitárních intervencí posledních dvaceti let

S nárůstem vnitrostátních konfliktů, občanských válek a humanitárních katastrof zvláště v devadesátých letech přibývalo přímo úměrně také operací oplývajících mandátem OSN k zabránění a ukončení závažných porušování základních lidských práv jednotlivců. Postupem času se humanitární stránka intervenčních operací stávala stále více středem pozornosti. Ke konci dvacátého století vidíme v rámci praxe humanitárních intervencí falešný pocit volby mezi takřka lhostejným sledováním stálého navyšování civilních obětí a rázného zásahu vojenských sil s cílem tyto civilisty ochránit (Ki-mun 2009, s. 6). To jsou ale pouze dvě extrémní řešení z jinak široké škály možností. Tato dříve

nemyslitelná intervenční situace vzniká zejména v návaznosti na odstrašující případy genocid a masových vraždění, které se udály v první polovině devadesátých let.

Přes veškeré snažení mezinárodního společenství a zvýšená očekávání na společná kolektivní řešení krizí se v četných případech nepodařilo zabránit obrovským ztrátám na životech a mnohé intervence tak skončily nezdarem. Objevují se tak ve velkém námitky a polemiky snažící se na problematiku humanitárních intervencí upozornit. Na debatu zaměřující se na nedostatky vlastního humanitárního intervencionalismu lze nahlížet i jako na produkt i reflexi toho, co se tu od vzniku OSN změnilo (ICISS 2001, s. 3). Důvody nezdarů intervencí lze přičíst na vrub jak procedurálním otázkám spojeným s vlastní strukturou OSN, tak nevyjasněným pravomocím institucí a cílům těchto akcí. Na základě genocid a masivního vyvražďování ve Rwandě, Kosovu, Somálsku či bosenské Srebrenici vyvstávají otázky ohledně legitimacy vojenských akcí a případné nutné změny.

Konflikt ve Rwandě v první polovině devadesátých let je odstrašujícím příkladem nejenom kvůli obrovskému počtu obětí genocidy, ale i kvůli skandální nečinnosti mezinárodního společenství, které těmito akcím přihlíželo a účinně jim nezabránilo. Sekretariát OSN spolu s některými stálými členy Rady bezpečnosti přitom věděli, co se chystá (ICISS 2001, s. 1). Jedná se tedy o věc, které se mohlo zabránit, ale Rada bezpečnosti v tomto případě odmítla efektivně zasáhnout a zabránit tak krveprolití. Otevírá se tak dilema sporného nalézání politické vůle k ukončení a předcházení konfliktů. Kromě velké humanitární katastrofy tím způsobené je to i obrovský signál dalším zemím, které vědí, že je akce OSN s největší pravděpodobností neohroží. Navíc se na základě tohoto záměrného nezasahování může zdát, že ztráta milionu životů Afričanů se světem neotřese tolik, jako několik obětí na životech v západním světě. Vzniká tak falešná idea, že některé životy jsou jednoduše cennější než životy jiných.

V kontextu zmíněného masivního vraždění v rámci afrického kontinentu je třeba vzpomenout i nečinnost Organizace africké jednoty (OAJ). Ta měla sice ve své Chartě včleněn například princip suverenity států, ale v této souvislosti mnohem důležitější deklarování ochrany základních lidských práv zde chybělo.

Tento fakt lze přičíst k důvodům, proč OAJ nebyla schopná násilným akcím zabránit (Faix 2008, s. 143). A to zvláště proto, že sama na základě nevměšování se do záležitostí států akceptovala legitimitu vůdců afrických států bez ohledu na to, jak nakládali s vlastními občany. Tento paradox je v novém Zakládajícím aktu Africké unie značně přeměněn.

Často je vytýkána nedostatečná efektivita vojenských intervencí a rychlost rozhodování OSN. Je to základní otázka, zda mají být nátlakové akce efektivní i za cenu porušení suverenity, či zda se má v první řadě hledět na otázku legitimacy vojenské akce a možné hrozby zneužití procesu ze strany velkých a mocných států. Není volání opozičních sil v daném státě po intervenci mezinárodních sil pouze snahou využít ji pro své vlastní politické cíle a po svržení tamní vlády se ujmout moci? Na jedné straně lze na tuto námitku nahlížet spíše jako na snahu problematických států vyhnout se spravedlnosti. Na druhou stranu je to upřímná obava malých států, které se nechtějí pod závojem intervence dostat do područí silných států.

Je možné nalézt jiné řešení, které dokáže zabránit či ukončit masové vraždění stejně efektivně jako vojenský zásah? Obavy směřují i k otázce faktického dopadu intervencí, zda se například z hlediska lidských práv situace po intervenci vůbec zlepšila. Touto polemikou se stále více přibližujeme k zásadní otázce, zda jsou lidská práva jedinců důležitější než suverenita států a právní řád. V návaznosti na stále závažnější námitky co do obsahu i povahy humanitárních intervencí dochází k transformaci a vymezení nové politiky OSN zvané jako *Responsibility to Protect*. To se děje ruku v ruce se změnou mezinárodní bezpečnostní situace.

4.2. Vývoj řešení konfliktů v rámci Africké unie

Nejen OSN se snaží adaptovat na změny na mezinárodním poli. Africká unie, regionální mezivládní organizace vzniklá jako nástupce bývalé Organizace africké jednoty, má do své zakládající smlouvy intervencionalismus explicitně včleněn. V Zakládajícím aktu Africké unie je princip nevměšování se členských

států do vnitřních záležitostí dalších států, vedle toho se v ní ale klade nově i velký důraz na koncept základních lidských práv (African Union 2000 Čl. 3 a Čl. 4 písm. (a), (g) a (m)). V případě závažných okolností, zvláště válečných zločinů, genocidy a zločinů proti lidskosti, si Africká unie vyhrazuje právo intervenovat v členském státu (Ibid., Čl. 4 (h)). Tento článek byl později ještě doplněn o intervenci z důvodu vážného ohrožení zákonného pořádku či kvůli obnovení míru a stability v členském státu (African Union 2003, Čl. 4 (h)). Vážné ohrožení pořádku lze ale chápat více způsoby, kupříkladu i jako demonstraci proti nezákonnému režimu.

Tato africká charta je první mezinárodní smlouvou, ve které je zakotveno právo na intervenci z humanitárních důvodů. Nicméně za povšimnutí stojí i kritické hlasy, které upozorňují na fakt, že v Zakládajícím aktu se mluví především o právu intervenovat, ne o povinnosti intervenovat za určitých okolností. Existuje tak obava, že nezbytné intervence budou v rámci procesu rozhodování Africké unie vytlačeny do pozadí v závislosti na nedostatku politické vůle členských států (Faix 2008, s. 144-145). Ač je tedy tento princip včleněn přímo do Zakládajícího aktu, je jeho naděje na účinnou realizaci v perspektivě dřívějšího rozhodování Africké unie viděna spíše pesimisticky.

4.3. Vznik koncepce RtoP

Na základě neustávajících problémů týkajících se hlavně malé efektivity humanitárních intervencí stejně jako otázky samotného práva na to vykonávat a prosazovat je se postupně vytvořila velká veřejná debata zpochybňující dosavadní směřování politiky humanitárního intervencionalismu. Objevil se požadavek na přehodnocení dosavadního nazírání na problematiku. S novými mezinárodními bezpečnostními dilematy se otevírá velmi živá diskuse na téma za jakých okolností, či zda vůbec, je zde právo na to suverénní stát přinutit zvenčí vojenskou silou za účelem ochrany jeho vlastních obyvatel. Kdo by pak měl být tou autoritou legitimizující tento akt ochrany lidských práv? Věc se tedy již netýká pouze záležitosti humanitárních konsekvencí, ale jistě mezinárodní zodpovědnosti i mezinárodního práva.

Do gradující veřejné diskuse, ve které se stále častěji objevují argumenty jdoucí proti politice dosavadní koncepce humanitárních intervencí, významným způsobem vstupuje Kofi Annan. Ten ze své pozice dnes již bývalého generálního tajemníka OSN apeluje na nezbytnou změnu a potřebu utvořit nový koncept, který bude v mnohých ohledech efektivnější, než dosavadní používaný nástroj. Již v počátcích této celé diskuse upozorňuje, že pokud OSN nedokáže hájit lidská práva, nedokáže uhájit ani sama sebe (Annan, 1999). Byl to výrazný apel upozorňující na alarmující situaci, ve které již ani OSN nedokáže dostát svému mandátu ochrany obyvatel před masovým vyvražďováním. Annan tak dává jasně najevo, že je třeba jednat, ne přihlížet. To pak platí zvláště v případech, kdy obhajoba suverenity stejně slouží daným státům spíše jako pomocná berlička k dalšímu svévolnému porušování lidských práv. Jedná se o zamyšlení se nad tím, že existují záležitosti uvnitř hranic států, které se týkají celého globálního společenství, které má mít v tom případě možnost zasáhnout. Zároveň je to i upozornění, že ochrana jednotlivců a jejich práv je jedno ze základních úkolů moderního společenství.

Na základě tohoto apelu Kofiho Annana prozkoumat toto klíčové dilema byla na popud kanadské vlády roku 2000 sestavena nezávislá Mezinárodní komise pro intervence a státní suverenitu (*International Commission on Intervention and State Sovereignty, ICISS*) v čele s 12 významnými autoritami z celého světa pohybujícími se v této oblasti. Mezi nejvýznamnější hybatele lze zařadit zakladatele komise Garetha Evanse a Mohameda Sahnouna. Tato komise měla ambici náležitě prozkoumat mnohými zpochybňované právo na humanitární intervenci a přijít s konsensem aplikovatelným na současnou mezinárodní situaci. Výsledkem její následné zprávy je nová alternativa k dřívějším kritizovaným humanitárním intervencím, jež zdůrazňuje princip mezinárodní odpovědnosti za globální vývoj. Jedná se o poučení, že pokud stát nedokáže náležitě ochránit své občany před závažným porušováním lidských práv, musí se k tomuto účelu sjednotit širší koalice států (ICISS 2001, XI). Právě zde se objevuje slovní obrat, že se jedná o odpovědnost chránit (podle výrazu *Responsibility to Protect*). Oproti praxi předešlých intervencí se jedná především o ochranu jednotlivců/civilistů.

Tato mezinárodní komise však není prvním počinem, který zdůrazňuje, že právě státní suverenita s sebou přináší princip odpovědnosti vnější i vnitřní. Jasně stanovisko vidíme ohledně této otázky zaznívat již v devadesátých letech minulého století. To se opírá o předpoklad, že suverenita musí demonstrovat vlastní odpovědnost za účelem zajištění její legitimity. Pokud pak svým občanům vláda neposkytuje základní potřeby a oni tak trpí, očekává se, že mezinárodní společenství přiměřeně zasáhne (Deng 1996, xvii). Naopak v případě, že stát respektuje základní lidská práva svých občanů a plní tak své povinnosti, nemusí se vnější intervence obávat.

OSN poté vydává hned několik dokumentů a organizuje odborné panely věnující se právě tomuto tématu.² Rok 2005 následně přináší dlouho očekávaný nový koncept OSN s názvem *Odpovědnost chránit populace před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti*³, který je významným potvrzením nového směru mezinárodní politiky. V jednohlasně odsouhlaseném výsledném dokumentu prezentuje ve dvou odstavcích nový všeobecně uznávaný princip odpovědnosti všech států za ochranu vlastních obyvatel. V případě selhání této odpovědnosti států má však mezinárodní společenství skrze OSN odpovědnost pomoci ochránit takto postižené populace odpovídajícím mírovým způsobem, podle odstavců VI a VIII Charty. Je důležité upozornit, že v případech významného selhání států v této oblasti, pokud se mírové způsoby řešení ukážou jako neadekvátní, si OSN zároveň vyhrazuje i právo využít prostřednictvím Rady bezpečnosti možnosti včasné a rázné kolektivní vojenské akce v souladu s odstavcem VII Charty (Rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/RES/60/1, 2005, 138-39).

Tímto se již z navrženého principu stává mezinárodní bezpečnostní norma, jež má být pro příště vodítkem v případě řešení humanitárních a bezpečnostních krizí a konfliktů. Je důležité podotknout, že cílem v tomto případě není oslabit

---

² Generální tajemník například roku 2003 utváří *High-level Panel on Threats, Challenges and Change* na základě čehož je následně vydán dokument *A More Secure World: Our Shared Responsibility* jako podpora nově se tvořícímu se konceptu. Generální tajemník vydává později dokonce svoji vlastní zprávu *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*.

³ V originálním znění *Responsibility to protect populations from genocide, war crimes, ethnic clearing and crimes against humanity*. Dostupné ve zprávě Valného shromáždění A/RES/60/1 z listopadu 2005, online na adrese: http://globalr2p.org/media/pdf/WSOD_2005.pdf.

suverenitu, ale spíše ji v pozitivním smyslu posílit s poučením, že ze suverenity pramení i zodpovědnost. Tyto závěry poté v rezoluci vydané v dubnu roku 2006 potvrzuje i RB (Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. S/RES/1674, 2006). OSN sama sebe dosazuje do role strážce tohoto pořádku a zároveň soudce následného naplňování této zodpovědnosti chránit.

Na dřívější snažení navazuje v roce 2009 rozsáhlá zpráva generálního tajemníka Pan Ki-muna nazvaná *Realizace odpovědnosti chránit*. Je to jisté upozornění na skutečnost, že ještě stále nedošlo k odsouhlasení a detailnímu vypracování nového směřování OSN. Přijetí konsensu ohledně konceptu mezinárodní odpovědnosti je podle něj důležité mimo jiné i proto, aby nedocházelo ke zneužívání pojmu, ať už z jakýchkoliv sobeckých důvodů jednotlivých států. Ve zprávě se prezentují základní principy spolu s návrhem rozdělení koncepce na tři nejdůležitější pilíře: odpovědnost státu, mezinárodní odpovědnost pomoci státu a včasná a rozhodná reakce (Ki-mun 2009, s. 2). Jedná se o první komplexní zprávu vydanou OSN na toto téma.

V té době si již obecně známý vůdčí princip mezinárodních vztahů získává vesměs pozitivní reakce a ještě téhož roku v září je na plenárním zasedání Valného shromáždění sedmašedesáti států přijata krátká rezoluce *Odpovědnost chránit*, v ní se ale pouze země zavazují nadále tento koncept navržený generálním tajemníkem uplatňovat (Rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/63/L80 Rev. 1, 2009). Tímto odsouhlasením se koncepce navržená generálním tajemníkem uvádí v život. Tuto komplexní strategii budeme nadále využívat i v naší analýze při posouzení oprávněnosti jednotlivých vojenských akcí států. Pokud jsou zavedena jasná pravidla a strategie konceptu, nebude jeho realizaci nadále překážet otázka, zda státy nezneužívají příležitosti k akci pro své vlastní sobecké účely.

4.4. Veřejná debata

Současná debata se týká zejména ústřední otázky, zda je vnější intervence ospravedlnitelná, a pokud je, tak za jakých podmínek. V rámci hledání

oprávnění vnějšího zasahování se objevuje mnoho sporných otázek. Vynořují se připomínky, některé více, některé méně zpochybňované.

Součástí je tak široký konsensus například ohledně předpokladu, že problém je komplexní a mezinárodní odpovědnost se tak týká jak přiměřené reakce na konflikt, tak i prevence konfliktních situací a krizí, stejně jako navazující vypořádávání se s následky takových vojenských akcí. V rámci současné mezinárodní reality převládá přístup, že nelze nezasáhnout v případech, kdy je pácháno nepřijatelné násilí na civilistech a daný stát své obyvatele nedokáže či nechce ochránit. Závažnosti zločinů a násilí pak odpovídají i učiněné prostředky. To však souvisí i se samozřejmým důrazem na vojenskou intervenci jako na poslední možné řešení. To předpokládá, že dříve než k ní dá mezinárodní společenství svolení, musí již být vyčerpány všechny předešlé mírnější diplomatické metody. Pokud pak tyto preventivní opatření nepřinášejí odpovídající výsledek a veškerá možná vyjednávání selžou, otevírá se možnost vojenských operací jako poslední možnosti. V určitých případech jsou ale tyto různé diplomatické metody pouze prodlužující taktikou a není jiná možnost, než právě vojenský zásah.

U takovýchto vojenských intervencí nicméně neřešíme pouze problematiku zásahů do suverenity státu, ale také například potenciaální dopad násilných akcí, které budou zapotřebí učinit, či kdo má být tou rozhodující autoritou.

4.4.1. Spravedlivý cíl

Koncept spravedlivé války, tedy *jus ad bellum*, je v politické terminologii znám již dlouho. Aby bylo vnější vojenské zasahování možno definovat jako spravedlivé, tak je podle tohoto tradičního pohledu potřeba, aby splňovalo hned několik podmínek. Těmito faktory jsou: „spravedlivá příčina, právoplatná autorita pro iniciování užití síly, správný záměr strany či stran užívajících sílu, aby uchýlení se k užití síly bylo vyvážené (nezpůsobující více dobra než zla), aby bylo poslední možností, aby byla síla použita za účelem míru a aby byla

použita s přiměřenou nadějí na úspěch.“ (Miller 1995, s. 492). Tyto obecné předpoklady se příliš neliší od návrhů zmiňovaných v následujících kapitolách.

V pohledu na právo na intervenci se teoretici mezinárodních vztahů rozcházejí. Část obhajuje ideu, ve které je primární záležitostí mezinárodních vztahů suverenity státu, na druhé straně pak stojí myšlenka, že intervenci do vnitřních záležitostí jiných států ospravedlňuje podpora etických principů (Burchill 2005, s. 69). Podobně na spravedlivou intervenci jako na záležitost podpory a vynucení práv nahlíží i Hugo Grotius, jenž je obecně považován za zakladatele mezinárodního práva. Se zajímavou protikladnou myšlenkou ale v tomto ohledu přišel teoretik mezinárodních vztahů Hedley Bull, který podobné ideje kritizuje s odkazem na fakt, že politická realita je přece úplně někde jinde. Představitelé států totiž v tomto případě bezděčně zaměňují mezinárodní morálku za mezinárodní právo (Archer 1999, s. 77). Je to tedy kritika jistého politického idealismu příliš zaujatého mezinárodními organizacemi a právem, který nehledí na podstatnější záležitosti reality.

Vedle posuzování etických principů a spravedlivé války je tu tedy druhá strana mince, která určuje pravděpodobnost reálného rozmístění vojenské mise. Existuje mnoho studií na téma, za jakých okolností se RB OSN pravděpodobně rozhodne pro intervenci. V tomto ohledu je třeba zmínit například studii Gilligana a Sengentiho z roku 2006. Ti zkoumají, jaké okolnosti mají dopad na její rozhodování. Mezi faktory ovlivňující toto rozhodování patří především počet obětí na životech, trvání předešlé války, etnická rozdrobenost a velikost populace, hornatost země, velikost vládní armády, politický systém a geopolitika regionu. Velikost armády státu tak například koreluje s nízkou pravděpodobností schválení intervence (Gilligan a Sergenti 2006, s. 13-16). Také se posuzuje možná úspěšnost akce. Je třeba si ale uvědomit, že tyto předpoklady nám ukazují určité cesty uvažování o možnostech vypuknutí intervence, jistě ale nejsou stoprocentním vodítkem pro selekci konfliktů, do nichž se OSN pravděpodobně zapojí.

4.4.2. Komu intervence slouží

Mezi hlavní kritické argumenty objevující se v průběhu utváření koncepce bezesporu patří zpochybňovaná nestrannost koncepce. V rámci veřejné debaty často zaznívala kritika, podle které je koncept výrazně prozápadní. Jedná se tedy o obavu z možného zmanipulování celé intervence pro účely silných západních států. Je to zejména obava slabších států z toho, že se samy stanou terčem následné intervence. Vedle slabých států se to v tomto případě týká i zemí, které se staví do opozice k současnému americkému unilateralismu jako hlavnímu proudu v mezinárodních vztazích (Varadarajan, 2011). Do této kategorie spadají i země výrazně narušující mezinárodní mír a bezpečnost ať reálně či pouze potenciálně.

Takových otevřeně vyjádřených závěrů jsme byli svědky například při zasedání Valného shromáždění, v rámci něhož zástupci devíti zemí vysvětlovali svůj zdrženlivý postoj při přijímání a následné realizaci principu RtoP. V něm zvláště zástupci Venezuely, Kuby, Súdánu, Íránu a Nikaragui zdůrazňovali absolutní nadřazenost principu suverenity před možnou zmanipulovanou intervencí silných států směřovanou do slabších států (Zasedání Valného shromáždění č. A/63/PV.99, 2009). Je ale otázkou, do jaké míry je problematika politického vměšování silných států do rozhodování o případných intervencích skutečným kontroverzním tématem. Právě tato skladba států bránících suverenitu za každou cenu nám totiž jasně ukazuje, co je jejich skutečným cílem. Nazíráním západních států se tak spíše jedná o promyšlené snahy jednotlivých problémových států jako Írán či Sýrie, jejichž jednání jde proti principu mezinárodní bezpečnosti a kteréžto státy se nepodílí na záměru udržet mezinárodní mír. Tyto země se pak svými kritickými připomínkami snaží rozštěpit stávající koalici států usilující o nutnou realizaci nového principu zasahování. Nehledě na nepatrnou sílu a omezený reálný dopad těchto odmítavých postojů se ale v důsledku opravdu jedná o znepokojivou hrozbu globální nadvlády několika silných zemí nad zbytkem světa.

Malé a slabé země ale nejsou jedinými aktéry, kteří se mohou obávat, že se stanou obětí vnějších intervencí. Znepokojení to totiž přináší i velkým hráčům.

Ve Spojených státech Amerických tak v rámci debaty vzniká hrozba ztráty suverenity tím způsobem, že by se fungování státu podřídilo otázce národní bezpečnosti a ta by byla nadále řízena a podřízena mezinárodnímu společenství (Groves 2008, s. 6). Tato myšlenka je v USA stálíci tradicionalistického politického myšlení. Dědictví USA a jeho suverenity jsou viděny jako nejdůležitější charakteristiky, které se nesmí ničemu podřídít.

Důraz na rovný princip suverenity a nevměšování ale naopak hlavně přislubuje, že slabé a malé země nebudou nechány na pospas rozhodnutí velkých a mocných států. Tato hrozba se týká i samotných předpokládatelných sobeckých záměrů jednotlivých států usilujících v konkrétních případech o intervenci v daných problematických/slabých zemích. Hranice mezi intervencemi na základě spravedlivé mezinárodní odpovědnosti a politickými a strategickými důvody pro zasáhnutí je mlhavá. Neleží pak rozdíl mezi ochranou obyvatel a okupací cizími vojsky pouze v rozdílné interpretaci? Jaký důvod mají třeba africké státy toto nařízení respektovat – není to pak znak respektu k západním mocnostem a vlastní podřízenosti právě jim? Zvláště komplikovaná je pak argumentace pozitivní intervence v konfrontaci s událostmi na mezinárodním poli z posledního desetiletí, kdy jasně vidíme Spojené státy americké jako nejsilnějšího aktéra podrobující si pod nejrůznějšími záminkami slabší státy. V tomto ohledu je pak požadavek podstatného narušení suverenity z důvodu principu odpovědnosti složitě obhajitelný.

Debata se týká ustupujícího unipolarismu a nově nastupující éry multipolarismu. S tím souvisí i otázka stálého členství v RB, kdy je stále méně států spokojeno s dosavadními pravidly hry, kdy má pět stálých členů RB neúměrně větší pravomoci a moc v rozhodování o záležitostech všech států. Roste tak tlak na omezení moci této rady pěti a odstranění hlavně americké hegemonie ve světové politice. Pokud budou v procesu rozhodování rovné podmínky mezi jednotlivými státy, nebudou následně intervence napadány a zpochybňovány možnými strategickými zájmy klíčových mocností či naopak neochotou zemí zasahovat v oblastech bez zásadních zájmů západních států.

4.4.3. Zpochybnění procesu rozhodování

Další argumenty stojící proti konceptu RtoP spočívají ve velké míře hlavně v rozporech v procedurálních otázkách a v transparentnosti celého procesu rozhodování. Základním předmětem zájmu je, kdo vykonává tuto moc, jménem koho a jak se bude o jednotlivých intervencích rozhodovat. S tím úzce souvisí otázka za jakých podmínek a jakým způsobem budou OSN či její jednotlivé členské státy v praxi zasahovat v jednotlivých intervencích, jak v mezích a pravomocích samotné RB, tak i v samotných jednotných kritériích zajišťujících objektivnost posuzování. Zkušenost naznačuje, že největší oběti na životech se v posledních desetiletích udály v důsledku neaktivnosti RB. V této perspektivě je tedy spíše potřeba zaměřit se právě na sporné body jejího fungování a častou neschopnost jednat a účinně rozhodovat.

K selháním OSN v roli arbitra dochází zejména kvůli častému nedostatku politické vůle účinně zasáhnout, omezeným zdrojům, dvojím standardům ovlivňujícím nevyhnutelnou selektivnost případů stejně jako paradoxy uvnitř vlastní organizace (zejména RB), zamezujícím účinnému jednání. Problematiku této privilegované pozice stálých členů Rady a možného zneužití jejich postavení jsme již důkladně probrali v předcházejících kapitolách. Jedná se zejména o hrozbu užití práva veta i ze sobeckých účelů daných státní, ač se přitom jedná o otázku mezinárodního míru a bezpečnosti společnou všem. V rámci debaty zazněl i požadavek i na posouzení možné reformy samotné Rady z hlediska omezení jejich užití práva veta právě v případech týkajících se masového násilí (ICRtoP, 2009). Jedním z navržených východisek byl poměrně široce sdílený požadavek na upuštění od užití práva veta právě v těchto případech užití násilí vůči jednotlivcům ve velkém měřítku, kdy nejsou ohroženy jejich esenciální národní zájmy a kdy je potřeba zaujmout efektivní stanovisko, aby se předešlo či zabránilo velké humanitární katastrofě (ICISS 2001, s. 51). V tomto případě by tedy v praxi státy neužívaly svého práva veta a nebránily tak nezbytnému procesu. Předešlý návrh však předpokládá, že státy budou jednat morálně a ne sobecky. Takové jednání však neodpovídá dosavadní praxi.

Problematika použití veta je dvojího rázu, týkající se jak zneužití této možnosti, tak i samotné hrozby jejího užití. Veto jedné země tak může mít v extrémních případech větší váhu než vůle většiny obyvatel na celé zemi. Z těchto důvodů se stává Rada bezpečnosti složitou institucí s mnohými problémy zabraňujícími rychlým a efektivním rozhodnutím v případech nutnosti. Lze se ale ptát, zda je vhodné problematiku mezinárodní odpovědnosti spojovat s rozsáhlou reformou týkající se samotného hlavního těla OSN a jejich pravomocí. Ta je obecně považována za poměrně nutnou, jelikož instituce OSN již dlouhou dobu nereflktují reálný stav mezinárodního společenství a nejsou tím pádem reprezentativním orgánem, který má zodpovídat za světový mír a pořádek, který se týká všech.

To se týká i posouzení reprezentativnosti jednotlivých orgánů, které v dané věci rozhodují, přičemž Valné shromáždění vidíme jako demokratičtější a reprezentativní instituci pokrývající celé mezinárodní společenství, v Radě bezpečnosti jsou oproti tomu „rovní a rovnější“. Mezi jinými zmiňme například představitele Kuby, který zdůrazňoval, že ústřední roli v celém procesu by mělo mít Valné shromáždění OSN, místo Rady bezpečnosti, která je značně nereprezentativní a neodpovídá současné realitě mezinárodního společenství (Zasedání Valného shromáždění č. A/63/PV.99, 2009).

4.4.4. Problematika dvojích standardů

V naší debatě se setkáváme s problémem přesycení konflikty. Vycházíme přitom z předpokladu, že dochází k příliš velkému počtu konfliktů, tudíž nelze na všechny odpovídajícím způsobem reagovat tak, aby byly úspěšně vyřešeny. Na takové efektivní a rázné odezvy není ze samotné logiky dost materiálních ani lidských zdrojů. Navíc nelze očekávat, že státy budou takové akce dobrovolně a altruisticky sponzorovat. Zkušenost a zdravý rozum naznačují, že pouze na část konfliktů je tak brán zřetel a pouze u části z nich existuje politická vůle je optimálním způsobem vyřešit.

Na tuto realitu se napojuje problém dvojích standardů. V něm se jedná o užití různých principů na obdobné situace. V našem případě analyzujeme reakce států na konflikty v odlišných částech světa, přičemž pouze některé z nich jsou pro řešení z různých důvodů upřednostňovány. Kontroverzní situace se pak vynořují zvláště v momentě, kdy existuje podezření, že nějaké případy jsou privilegovány nad ostatními a intervence jsou prováděny z důvodů sobeckých zájmů. Je snad intervence v Libyi pro zájmy západních států důležitější, než intervence v Sýrii? Tato selektivnost a kritizované pokrytectví států navozuje otázku, zda jsou v tomto případě snad některé lidské životy důležitější než jiné. Jak jinak si totiž vysvětlit váhavé postoje zemí v určitých případech, než že životy milionů ve Rwandě nemají takovou důležitost jako životy několika tisíců v Libyi.

Obranou proti takto nastavené praxi mohou být přesně stanovená pravidla, kolik ztrát na lidských životech „postačuje“ pro nastartování procesu intervence mezinárodních sil. Přitom by se ale stejně jednalo jak o faktické ztráty, tak potenciální hrozby ztrát, tudíž ani tato stanovená hranice by nebyla určující. Jelikož se ale stejně v posledku jedná o ochotu jednotlivých států poskytnout své zdroje a zasáhnout, nelze snad prozatím v praxi očekávat jiný výsledek.

4.5. Návrhy koncepce odpovědnosti

Konkrétní detailní návrhy konceptu RtoP jsou obsaženy ve dvou ústředních dokumentech. Prvním zdrojem je obsáhlá závěrečná zpráva Mezinárodní komise pro intervence a státní suverenitu (dále jen Komise) nazvaná *Odpovědnost chránit*, která již roku 2001 předznamenává další směřování vývoje v této oblasti. Na tyto snahy následně roku 2009 se svým návrhem konceptu s názvem *Realizace odpovědnosti chránit* navazuje nový generální tajemník Pan Ki-mun. Tyto dva hlavní dokumenty nyní představíme a následně rozebereme nejdůležitější části konceptů. V obou případech se jedná o texty, které vznikly na základě širšího konsensu a rozsáhlých celospolečenských debat. V prvním případě se jedná o text vzniklý na základě rozsáhlých debat vědeckých týmů a vleklých diskusí u kulatých stolů konaných po celém světě.

V případě druhém se jedná o propracovaný text čerpající z široké intelektuální a informační základny úřadu generálního tajemníka OSN, nicméně je to pouze detailní rozpracování podstaty dvou již předešlých a Valným shromážděním odsouhlasených paragrafů.

Při definování nového konceptu se debata z větší části zaměřuje na chyby a problémy fungování dosavadních humanitárních intervencí. Z těchto debat následně vzniká obraz nového nazírání na mezinárodní vztahy, který oplývá dostatečnou legitimitou k účinným akcím proti státům narušujícím mír.

4.5.1. Zpráva *Odpovědnost chránit*

První námi rozebíraný dokument *Odpovědnost chránit*⁴ vydaný roku 2001 Komisí (ICISS) je zprávou vzniklou v návaznosti na sérii setkání a konzultací odborníků po celém světě, která má za cíl postihnout dilema dosavadních mezinárodních humanitárních intervencí s ambicí navrhnout odpovídající řešení budoucích krizí s ohledem na realitu mezinárodního systému a jeho nového řádu, který se od založení OSN rapidně změnil.

Podle této zprávy je suverenita státu stále důležitá a stát je viděn jako doposud nejlepší forma organizace společnosti. Jakkoliv ale může být suverenita někým považována za určující měřítko mezinárodního práva, tak rozhodně neznamená, že si stát může ke svým občanům dovolit jakékoliv chování, které se mu zlíbí. Tuto myšlenku odvozujeme od soudobého pojetí suverenity, ve kterém má stát jak vnitřní odpovědnost k vlastním občanům a jejich základním lidským právům, tak i vnější povinnosti (ICISS 2001, s. 8). Tento předpoklad je tedy základním bodem fungování dnešního systému národních států. Ten implikuje ideu, že stát je zodpovědný chránit své občany jak co se týče jejich blahobytu, tak i jejich ochrany. Podle této ideje je pouze logickým závěrem, že zde musí

---

⁴ V anglickém originále *The Responsibility to protect. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty.*

existovat pojistka pro případ, že stát odmítne nebo není schopen sám zasáhnout tak, aby ochránil své obyvatele.

Zpráva jasně zmiňuje podstatu našeho problému spočívající v samotném členství v OSN. Tím, že se stát dobrovolně stává členem organizace, přenáší na sebe částečnou odpovědnost za celé společenství členských států stejně jako povinnosti plynoucí ze členství. Tento fakt ale v žádném případě neznamená přesun či oslabení státní suverenity (ICISS 2001, s. 13).

Text Komise je členěn na tři ústřední části: odpovědnost nejen reagovat, ale i odpovědnost předcházet a posléze i popřípadě obnovovat. Vedle široce sdíleného přesvědčení, že prevence je klíčovou záležitostí, se jedná hlavně o to, aby se to i v praxi stalo správně fungujícím mechanismem a aby se vždy vyčerpaly všechny možnosti, než se zakročí k vojenské akci. Pokud je ale většina násilných konfliktů domácího charakteru, neměla by být i prevence více záležitostí daného státu než sdílenou povinností mezinárodního společenství? Komise vyjadřuje přesvědčení, že tato prevence není čistě záležitostí domácí, neboť její selhání na domácí úrovni má velké důsledky pro celé mezinárodní společenství (ICISS 2001, s. 19).

Ústřední část naší problematiky se v následné fázi konfliktu sestává z odpovědnosti reagovat, zvláště pak potom, co selžou dosavadní preventivní opatření. V těchto případech je přípustné politické, ekonomické i soudní zasahování, přičemž vojenské akce až pouze v nevyhnutelných případech. Výjimečné postavení má v tomto případě hlavně mechanismus sankcí, u nichž ale komise připouští, že v určité podobě přinášejí spíše útlak civilistům, zatímco politické elity tím ke změně jednání nepřinutí (ICISS 2001, s. 29). Na druhé straně je třeba situaci zajistit i po případném konfliktu. Nutné je prvně zabezpečit hlavně ochranu jednotlivcům, dále také zajistit znovu nastolení práva a pořádku spolu s demobilizací a odzbrojením.

Možnost vojenské intervence jako zcela krajního řešení vnitřních konfliktů státu se otevírá v případě porušení jisté hranice únosnosti. Komise se snaží definovat tuto hranici pomocí sestavení šesti klíčových kritérií. Těmito faktory jsou: správná autorita, spravedlivý důvod, správný úmysl, poslední možnost, přiměřené prostředky a naděje na úspěch. Spravedlivým odůvodněním je

v tomto případě dvojitý typ okolností: v případě, že se jedná o velký rozsah obětí na životech či velký rozsah etnických čistek. Je důležité připomenout, že velkým rozsahem ztrát na životech jsou myšleny ztráty jak z důvodů válečných, tak i z důvodů přírodních katastrof (ICISS 2001, s. 32). Rozdíl mezi velkým a malým rozsahem obětí či snaha toto definovat je však z určitého ohledu velmi kontroverzní. Je to určitě oblast, kterou je nutno správně definovat, aby tím byla zajištěna dostatečná legitimita případných vojenských intervencí.

4.5.2. Zpráva generálního tajemníka OSN

Text *Realizace odpovědnosti pomáhat*⁵ je zprávou generálního tajemníka Pan Ki-muna vydanou roku 2009, jež sleduje mezinárodní vývoj v oblasti politiky intervencí. Je výrazným rozšířením zprávy ze světového summitu z roku 2005. V ní se mezinárodní společenství zavázalo, že ochrana jednotlivců před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti je prioritou ospravedlňující i zásahy do státní suverenity jiných států. Solidní prevence, vyšetřování a zkoumání je pak klíčem k úspěchu.

Státní suverenity se přitom chápe v pozitivním smyslu jako odpovědnost spíše než v rámci úzce vymezeného pojmenování humanitární intervence. Koncept odpovědnosti chránit posiluje suverenity tím, že jí pomáhá naplnit své povinnosti a odpovědnosti (Zpráva Generálního tajemníka č. A/63/677, 2009, s. 6).

Podle této zprávy je strategie realizace odpovědnosti chránit členěna na tři hlavní pilíře. První pilíř představuje odpovědnost státu chránit své obyvatele, kterýžto je ústředním bodem principu mezinárodní odpovědnosti chránit. Pokud nenaplní tuto povinnost ať už z jakýchkoliv důvodů, má být mezinárodní společenství připraveno mu vypomoci. Zvláště pak zpráva připomíná, že podle „mezinárodního práva i jeho praxe suverenity neuděluje beztrestnost těm, kdo

---

⁵ V anglickém znění *Implementing the Responsibility to Protect*.

organizují, podněcují či páchají zločiny vztahující se na odpovědnost chránit.“ (Ibid. 2009, s. 23).

Druhý pilíř se následně zabývá pomocí mezinárodního společenství a budováním kapacit pro ochranu populací ohrožených genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti. Zároveň příslibuje podpořit státy ve výkonu jejich odpovědnosti. Odpověď na takové násilí má být především včasná a rozhodná (Ibid. 2009, s. 15). Pro takové efektivní rozhodování je důležité především správné definování jednotlivých zločinných a násilných jednání vztahujících se k odpovědnosti chránit. Zpráva generálního tajemníka v tomto případě volí cestu odkazů na dřívější rozhodnutí OSN, rezoluce Rady bezpečnosti a jiné mezinárodní smlouvy, které se zabývají problematikou a vynucováním základních lidských práv (Ibid. 2009, s. 16).

Ve zprávě se počítá s použitím vojenských jednotek k nenásilným preventivním, ochranným, odzbrojovacím a peacekeepingovým misím stejně jako s využitím ozbrojených útvarů k potlačení ozbrojených skupin. V případě potlačování těchto ozbrojených nestátních aktérů je podle zprávy nejlepším řešením právě kolektivní mezinárodní vojenská akce (Ibid. 2009, s. 18). Třetí pilíř se soustředí na včasnou a ráznou odezvu. Ta je podmíněna tím, že nenásilné prostředky již byly vyčerpány či již nejsou adekvátní z hlediska závažnosti případu a stát zároveň výrazným způsobem neplní svoji odpovědnost chránit vlastní obyvatele před zmíněným násilím či zločiny. Za povšimnutí stojí zdůraznění, že v tomto případě je ve včasných a rázných operacích nutné se soustředit hlavně na záchranu životů (Ibid. 2009, s. 22). Hlavním cílem vojenských akcí je tedy záchrana lidských životů. Ty jsou upřednostňovány i nad případným neuposlechnutím rigidních předpisů a rozhodovacích procedur. Samozřejmě se ale musí brát ohled na závažnost akce, kupříkladu nutné rozhodnutí RB obejít nelze.

Existuje široce sdílená zásada, že použití ozbrojené síly je vždy až tou poslední možností. Nehledě na tento předpoklad se zde ale stává klíčovým upozornění, že „by zde nemělo být žádné váhání ohledně přijmutí rozhodnějších opatření v případě, když je rozvážná diplomacie zneužívána jako prodlužovací

taktika, a když by dřívější přímá odezva zachránila životy a znovu zavedla pořádek.“ (Ibid. 2009 s. 24-5).

Z důležitých upozornění zmiňme například doporučení stálým členům RB, aby nezneužívali svého výjimečného postavení a pravomocí a v případech vztahujících se na princip odpovědnosti chránit se zdrželi užití práva veta i hrozby jeho použití (Ibid. 2009, s. 26-7). V takto důležitých otázkách mezinárodní bezpečnosti je vhodné najít společné stanovisko bez užití veta. V tom případě by měla rozhodnutí Rady bezpečnosti mnohem silnější legitimitu.

5. Případové studie

„Rozpor mezi principem a národním zájmem se zdá být jádrem mezinárodního práva a politiky -- umožnil mezinárodnímu společenství uvalit bezletovou zónu nad Libyí údajně kvůli záchraně nevinných civilistů před vyvražděním, na druhou stranu ale zase umožnil zdánlivě bezmocně sledovat, jak je vražděno sedm nevinných žen a stovky dalších mužů, žen a dětí stejnou měrou, i kdyby v rámci méně do nebe volajícího násilí.“ (Norman, 2011). Prohlášení nigerijského ministra zahraničních věcí v souvislosti s vyčkáváním zemí v případě možného zásahu v Pobřeží slonoviny.

V této empirické části práce prozkoumáme tři případy mezinárodních konfliktů z posledních let, přičemž všechny námi zkoumané státy jsou členy OSN. Nejprve zanalyzujeme dva případy, ve kterých se princip mezinárodní odpovědnosti chránit jednotlivce stal hlavním ospravedlněním učiněných vojenských akcí v Libyi a Pobřeží slonoviny. Na tyto příklady navážeme velmi podobnou mezinárodní krizí v Sýrii, kde aktéři navzdory všem ukazatelům koncepce RtoP patřičné protiakce nepodnikli. Určíme, jaké faktory hrály při rozhodování roli a zda bylo vedeno i jinými úmysly než jen obavou o mezinárodní bezpečnost.

5.1. Libye

V roce 2011 se stala Libyjská republika dějištěm občanské války mezi stoupenci autoritativního režimu Muammara Kaddáfího a povstalci zastupovanými Národní přechodnou radou. Tato válka nakonec s přispěním mezinárodních sil při aplikování konceptu RtoP skončila vítězstvím povstaleckých sil. Konflikt odstartoval koncem roku 2010 a pokračoval zejména na jaře roku 2011 sérií protestů a demonstrací v arabských zemích. Tato vlna protestů označovaná jako tzv. arabské jaro se z Tuniské republiky postupně

přelila do většiny arabských států a to zejména na jaře 2011. Hlavním spouštěčem těchto nepokojů byla především chudoba, vysoká nezaměstnanost a celkově špatné životní podmínky, které se připojily k dosavadní dlouhotrvající nespokojenosti s tamními autoritářskými režimy. V každé zemi probíhaly nepokoje jinou cestou, pro nás je v tomto případě signifikantní zejména konflikt a jeho řešení v Libyi.

Ačkoliv je rozloha země přibližně třikrát větší než rozloha Francie, počet obyvatel země činí jen přibližně 6,7 milionů obyvatel (CIA, 2012). Jedná se o zemi s výrazně suchým nehostinným podnebím. Drtivou většinu země tvoří pouště a polopouště, což výrazně omezuje možnosti tamního hospodářství, které se tak přirozeně orientuje hlavně na těžbu ropy a zemního plynu (OPEC, 2011). Celé fungování státu je výrazně negativně ovlivněno mezinárodní politikou hospodářských sankcí, které byly na zemi uvaleny z důvodů nepřijatelné politiky M. Kaddáfího v návaznosti na jeho odmítnutí zřeknout se podpory terorismu v 80. letech. Rok 2003 byl v tomto případě výrazným mezníkem, když se tento vůdce národa zřekl výroby atomové zbraně v reakci na napadení Irácké republiky mezinárodními silami. V návaznosti na to se výrazně proměnil i vztah západních zemí k samotné Libyi.

5.1.1. Pozadí konfliktu a následná intervence

V lednu a hlavně později od 15. února 2011 propukala na různých místech po celé zemi nenásilná povstání proti režimu, hlavně v největších městech Tripolis, Benghází a Al Bayda. Protirežimní nepokoje byly nejčastěji potlačovány střelbou do demonstrantů, až se situace postupně proměnila v otevřenou občanskou válku (The News International, 2011). Přestože armáda potlačovala nepokoje střelením do protestujících i náhodných kolemjdoucích a od 21. února i leteckými bombardováními, tak již koncem února protivládní síly získaly kontrolu nad významnými městy Misurátou, Benghází, Tobrukem i dalšími významnými přístavy. Na základě vládního násilného teroru se ozývaly i významné kritické hlasy ze zahraničí. Například Rada bezpečnosti OSN vyzývala ke zvážení legitimních požadavků protestujících a odsoudila represivní

násilí páchané na demonstrujících civilistech (Al Jazeera, 2011a). Mezinárodní společenství tak již v počátcích konfliktu zřetelně vyjadřovalo velké znepokojení nad stávající situací. Vedle embarga a dalších sankcí uvalených na libyjskou vládu ze strany OSN, Evropské unie i Spojených států zde byl i široce sdílený požadavek na okamžité zastavení palby a páchaní násilí na civilistech.

V návaznosti na ráznou vládní protiofenzívu probíhající začátkem března a výroky M. Kaddáfího o jeho dalších vražedných záměrech vstupuje OSN významně do hry. S podezřením z páchaní zločinů proti lidskosti ze strany prorežimních sil dala 17. března Rada bezpečnosti svou rezolucí č. 1973 povolení užít všech nutných prostředků za účelem ochrany civilistů a tamních obydlených území, které jsou pod hrozbou útoku. To bylo povoleno za předpokladu, že na vlastním území státu nebude v rámci operací použit žádný typ zahraničních okupačních sil. Rozhodnutí bylo doplněno o zbrojní embargo, zmrazení účtů a ustavení bezletové zóny v libyjském vzdušném prostoru kromě letů pro účely humanitární a i jinak přínosné pro tamní obyvatele (UN News Centre, 2011). M. Kaddáfí na tuto hrozbu intervence zareagoval prohlášením o ukončení bojů, ty však pokračovaly nadále (Al Jazeera, 2011b). Jednalo se tak o prodlužovací taktiku, která by vládním jednotkám s největší pravděpodobností zaručila prostor pro zničení povstaleckých sil ještě před možnou intervencí mezinárodních sil.

Na základě předešlých událostí vstoupila 19. března letadla mezinárodních sil, mimo jiné například francouzská, italská, britská, dánská, kanadská, katarská a letadla Spojených států amerických, do vzdušného prostoru Libye. Koordinované vojenské operace mezinárodní koalice i za účasti několika arabských států se soustředily zejména na oslabení armády, zvláště pak šlo o letecké bombardování těžké bojové techniky, námořní blokádu a vynuovení bezletové zóny (Kellerhals a Kaufman, 2011). Kaddáfího režim se v důsledku zbrojního embarga a námořní a letecké blokády ocitl v mezinárodní izolaci, což výrazně ovlivnilo další průběh vojenských operací. Podstatně se tím změnila dosavadní převaha sil ve prospěch nově utvořené Národní přechodné rady, politického celku utvořeného povstaleckými silami.

Do akcí snažící se podpořit povstalecké síly se postupně zapojily i jednotky Severoatlantické aliance (NATO). Nad operacemi přebrala NATO oficiálně patronaci až koncem března, jednalo se ale spíše o symbolickou akci, jelikož se více jednalo o operace jednotlivých zemí, které měly na situaci svůj zájem. Již 5. dubna vydává NATO zprávu, že vládní armádní síly byly v důsledku vojenských akcí spojenců výrazně zredukovány minimálně o 30% (Pawlak, 2011). Ale až po několikaměsíčních bojích bylo 23. srpna dobyté celé území Libye i s hlavním městem Tripolis, přičemž Kaddáfí byl dopaden a zabit téměř o dva měsíce později (Sheridan, 2011). Počet obětí tohoto konfliktu se stále pohybuje v oblasti odhadů, jelikož oficiální zprávy na toto téma neexistují. Odhaduje se tak, že v průběhu této šestiměsíční občanské války padlo 25 až 30 tisíc obětí, reálné číslo ale může být ještě vyšší (Haddadi, 2011).

5.1.2. Hledání politické vůle a mandát OSN

Odezvy na násilnosti objevující se v Libyi v průběhu února 2011 byly pozvolného rázu, ale většinou poměrně rozhodné. Zpočátku se počítalo s uvalením sankcí v naději, že pokud nebude mít režim dostatek zbraní, situace se nebude nadále přirostřovat. V první fázi konfliktu se tak nepočítalo s možností vojenských operací, tato možnost se otevřela až se zhoršující se situací civilistů od začátku března 2011 a s bouřlivými prohlášeními plukovníka Kaddáfího.

Svou roli měla na tomto vyčkávání i otázka patronace případného vynucení míru. Vidíme USA jako aktéra, který si je vědom svého výjimečného postavení v mezinárodním systému, ale nechce nadále jako jediný nést břímě odpovědnosti, které z této pozice plyne. Z tohoto důvodu zprvu obezřetně vyčkává na reakce ostatních aktérů a jejich případné zapojení do řešení problému. Podobné zdůvodnění zmiňuje i analýza Foreign Policy. Důsledkem této snahy administrativy prezidenta Spojených států B. Obamy podnítit multilateralistické tendence řešení konfliktu je tedy například i pozdější zájem NATO na velení operací v momentě, kdy se Obama zřekl vedoucího postavení v rámci technické podpory této akce (Rogin, 2011). Byl to tedy pokus přimět i ostatní aktéry ke společné snaze o udržení míru. Navíc je zřejmé, že USA nejsou

zrovna v situaci, kdy jsou dychtivé vést další válku, jelikož svými posledními vojenskými operacemi jsou již tak dost vyčerpány. Druhá strana této mince se pak týká vyčkávání států na pověření k akci od samotné OSN.

Relativně rychle vzniklý mandát OSN byl v tomto případě omezen jen na operace mimo akce pozemní, aby situace nepřipomínala spíše vojenskou invazi. I z tohoto důvodu se jedná o operace s velmi omezenými vojenskými zásahy koalice států za pomoci relativně velmi malého počtu vojenské techniky. To ale odpovídá předpokladu samotných intervencí podle principu RtoP, kteréžto akce mají být včasné, rázné, s minimem zásahů a s hlavním cílem ochrany civilistů před závažným násilím.

S dodržением principu RtoP lze ale u tohoto případu polemizovat. V důsledku se totiž konflikt přelil do poměrně dlouhé občanské války, přičemž odhadovaný počet skutečných obětí několikanásobně převyšuje dosavadní ztráty na životech odhadované ještě před počátkem intervence. V tom hrálo roli právě i zavedení právě leteckých útoků spojeneckých sil, při kterých se často těžko zabrání velkým civilním ztrátám. Cílem této volby bylo ale primárně zabránit užití pozemních vojsk, aby operace nepřipomínala cílenou okupaci.

5.1.3. Vzniklé kontroverze

S poměrně včasnou reakcí Rady bezpečnosti v tomto případě vystala jistá nedůvěra k intencím jednotlivých zemí zasazujících se o intervenci. Otázka možných sobeckých zájmů států je o to podstatnější zvláště pak v případě intervence v Libyi, jejíž dějiny i současnost jsou s evropskou civilizací těsně svázány. Důležitou roli přitom například hrál jistě i fakt, že tato země byla v první polovině dvacátého století italskou kolonií. Tato skutečnost i její poloha na severu Afriky předznamenávají, že zde evropské země mají i nyní své politické a ekonomické zájmy. Zásadní byl přitom s největší pravděpodobností i výskyt ropy a zemního plynu v rámci tohoto teritoria. Drtivá většina ropy těžené v Libyi je dovážena právě do Evropy, největšími odběrateli jsou například Itálie,

Irsko nebo Francie. Za povšimnutí stojí i prokázané ropné rezervy, kterých má Libye z afrických států nejvíce (Energy Information Administrator 2011, 2-3).

Tyto možné hospodářské příležitosti jsou jedním z hlavních otazníků vznášejících se nad tématem oprávněnosti intervence. Daná otázka vyvstala zvláště v momentě, kdy se humanitární situace rapidně zhoršila i ve většině ostatních arabských států. Lze na intervenci právě v této zemi nahlížet jako na výběr operace podle principů RtoP v závislosti na relativně největší naději na úspěch? Byl tento výběr proveden bez postranních úmyslů?

Nelze zapřít kritické hlasy zdůrazňující, že hlavní podíl na operacích měly hlavně západní země. Výtky ruských politiků se v tomto případě nesly hlavně v duchu hrozby amerického unilateralismu, přičemž problém občanské války jako interní problém státu zcela určitě není záležitostí rozhodování Rady bezpečnosti, natož pak dokonce rozhodování o případné intervenci. I přes toho své přesvědčení ale ruská strana „z vyšších principů“ nevyužila své právo veta a nezablokovala tak rezoluci Rady (Gutterman, 2011). Kontroverzní kauzou se stalo například i odhalení, že Francie shazovala povstalcům zbraně a munici. Bylo to porušení rezoluce OSN, která jasně zakazuje dodávat zbraně do země. Francie své jednání ale vysvětlovala poukazem na fakt, že shazování zbraní povstalcům bylo nutné i pro jejich vlastní sebeobranu a jako porušení rezoluce by to nemělo být chápáno (Al Jazeera, 2011c).

K. Roth shrnuje faktory, které hrály při hledání politické vůle pro intervenci největší roli: „Částečně to byl perfektní darebák: Kaddáfího přehnané hrozby „neprojevit žádné slitování“ lidem v Benghází, společně s jeho regionálním vměšováním se a jeho megalomanskými idejemi mu zanechaly málo spojenců či obránců.“ (Roth, 2011). Tuto ideu podporuje i fakt, že Liga arabských států se k tamnímu režimu postavila do opozice, ač tváří v tvář masovému vraždění obvykle pouze mlčky přihlíží. Libye tudíž zůstala jako jedna z nejméně významných zemí regionu bez spojenců. Tento faktor silných spřátelených zemí se ostatně zdá být klíčovým v komparaci s dalšími zeměmi, které analyzujeme v následujících kapitolách.

Zpráva Mezinárodní koalice pro odpovědnost chránit naznačuje, že tento libyjský první případ odsouhlasení přímo vojenských operací k ochraně obyvatel

bez souhlasu daného státu, byl užit hlavně v důsledku vlivu regionálních organizací vyvíjející tlak na užití tvrdších metod. Zdůrazňuje, že tuto nutnou ochranu obyvatel nelze zaměňovat za boj o zdroje či změnu režimu a degradovat tak spravedlivé cíle (ICRtoP, 2011). Tyto uvedené skutečnosti totiž ještě zcela nedokazují, že pravými úmysly intervenujících zemí byly jejich sobecké záměry, snaha tzv. vyvážet demokracii nebo třeba cíl západních zemí sesadit Kaddáfího z jeho pozice pro vlastní politický profit. Zcela jistě ale podřívají důvěru v koncept a oslabují ho.

Přesto ale oficiálním tématem této intervence stále na prvním místě zůstává ochrana jednotlivců. I s tímto hlavním záměrem se ale jistě dostáváme do polemiky týkající se nestrannosti takovýchto intervencí. Od případného zabraňování ztrátám na životech jednotlivců se totiž přesouváme k otevřené podpoře jedné z válčících stran. To je o to více problematické právě v případě konfliktu v Libyi, v rámci něhož se dlouhou dobu jednalo pouze o dále nedefinované seskupení povstalců postrádající hlubší politické cíle. Západní státy tak (stejně jako to činily v minulosti) podporují změnu, u které není jasné, kam povede. V tomto případě lze tedy koncept RtoP degradovat až na pravděpodobnou zaslepenost Západu možnou demokratizací na Blízkém východě.

Lze položit i polemickou otázku, zda by se intervence uskutečnila i v případě, kdy by se Kaddáfího režim v roce 2003 nevzdal výroby jaderné zbraně a v době intervence by byl mnohem nebezpečnějším aktérem. Nastalý vývoj je významným signálem i pro ostatní země regionu. Z jakého důvodu by se státy měly vzdát svých jaderných programů, když to z nich učiní snadnější cíl možných budoucích intervencí. I tak ale celkově intervence v Libyi zůstává úspěšným příkladem užití konceptu RtoP v praxi.

5.2. Pobřeží slonoviny

Pobřeží slonoviny (Côte d'Ivoire) je republikou s přibližně stejnou rozlohou jako má Polsko a se 21 milionem obyvateli. Stejně jako u minulého

případu lze přičíst k významným charakteristikám země skutečnost, že Pobřeží slonoviny bylo do vyhlášení nezávislosti roku 1960 kolonizováno Francií, která má v zemi dodnes své zájmy. Tato africká země je nejvýznamnějším exportérem kakaa v Africe (CIA, 2012). Již od roku 1999, kdy zde proběhl vojenský puč, v zemi nalézáme nestabilní politické prostředí. Vedle první občanské války v roce 2002 se chronickým problémem země stávají zejména vysluhující prezidenti, kteří po prohraných volbách odmítají odstoupit. Tímto způsobem zemi zachvátily protesty roku 2000, následkem čehož získal post prezidenta vítěz voleb Laurent Gbagbo, a následně i ke konci roku 2010, kdy se zase L. Gbagbo po prohraných volbách odmítl vzdát své pozice ve prospěch vítěze Alassaneho Dramane Ouattary.

Povolební krize na Pobřeží slonoviny trvající od konce roku 2010 až do jara 2011 se stala ukázkovou příležitostí pro implementaci principu RtoP. Na rozdíl od případu Libye se zde jednalo o časově mnohem omezenější akci s omezenými pozemními zásahy.

5.2.1. Pozadí konfliktu a intervence

Ačkoliv v prezidentských volbách roku 2010 prohrál dosavadní prezident Gbagbo, odmítl se vzdát své politické pozice. Druhý den po vyhlášení výsledků voleb byly následně výsledky ústavním soudem změněny ve prospěch dosavadní vlády. Po tomto zmanipulování výsledků prezidentských voleb se mezinárodní společenství včetně OSN, Africké unie, Evropské unie, ECOWAS⁶ (Hospodářské společenství západoafrických států) či USA postavilo jednoznačně na stranu vítězného kandidáta, přičemž požadovalo odstoupení Gbagba (Euronews, 2010). Současně v zemi propukaly nepokoje a vražedné násilí a teror ze strany vládních bezpečnostních jednotek na sebe nenechal dlouho čekat.

---

⁶ *Economic Community of West African States*

V zemi v té době ještě stále pokračovala peacekeepingová mise OSN z roku 2004⁷. Hned několik vyslanců z afrických států i Africké unie samotné se pokoušelo o mírová vyjednávání, avšak neúspěšně, jelikož Gbagbo odmítl předat moc svému nástupci. Ostatní státy i různé regionální organizace postupně zavedly sankce jak proti prezidentovi Gbagbovi, tak i proti jeho podporovatelům. Například EU zavedla čtyři sady sankcí na dva hlavní přístavy a představitele kávového, kakaového a rafinérského průmyslu. Situace se ale v dubnu stále více přiosťovala, zvláště pak po objevujících se zprávách o svévolné palbě do lidu či dokonce pravděpodobně etnicky motivovaném masovém zabíjení civilistů (BBC News, 2011b). Postupně tak protesty v březnu 2011 eskalovaly až do podoby občanské války. Zvláště v tom hrály svou roli různé vojenské operace armády proti civilistům ve snaze zajistit si v zemi po prohraných volbách patřičný respekt. Druhou stranu konfliktu pak tvořily podporovatelé vítězného prezidentského kandidáta A. Ouattary.

Na základě tohoto povolebního násilí podnikaného proti obyvatelům státu přijala OSN jasné stanovisko oficiálního odsouzení porušování mezinárodních humanitárních i lidských práv. Rezoluce RB ale přišla až s několika měsíčním zpožděním na konci března 2011. V ní RB upozorňovala, že právě státy vlastní primární odpovědnost za ochranu vlastních obyvatel a tak nabádala státní složky, aby složily své zbraně. Požadovala odvolání prezidenta a uvalila přitom sankce na jednotlivce podporující režim. Závěrem pověřila dosavadní peacekeepingovou misi OSN a pomocné francouzské síly mandátem k užití všech nutných prostředků k naplnění svého úkolu ochrany civilistů, kterým hrozilo bezprostřední nebezpečí (Rezoluce Rady bezpečnosti č. S/RES/1975, 2011). Rada tak jednala v závislosti na údajných zločinech proti lidskosti a výraznému narušení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Po několika měsících krize měly Ouattarovy jednotky kontrolu nad většinou země. Plánované vojenské operace spojeneckých jednotek byly zahájeny 4. dubna. V následných bojích jednotky Ouattary obsadily prezidentský palác a dosavadní prezident země Gbagbo tak byl následně 11. dubna zatčen.

---

⁷ *UN Operation in Côte d'Ivoire (UNOCI)*

5.2.2. Hledání politické vůle a vzniklé kontroverze

Pro spravedlivé posouzení oprávněnosti vměšování mezinárodních sil je nutné zasadit případ do časové posloupnosti ostatních mezinárodních konfliktů. Nepokoje v této zemi se totiž dějí současně s ostatními konflikty arabského jara. Zatímco tedy RB OSN 17. března realizovala princip RtoP u případu Libye, globální aktéři se dotazují na vedlejší úmysly takového rozhodnutí, jelikož ostatní násilné konflikty prozatím zůstávají bez většího povšimnutí. Na pozadí dalších konfliktů se tedy otevírá diskuse na téma zpochybňované poctivosti tohoto intervenčního přístupu. Přestože totiž není v silách mezinárodních společenství zasáhnout ve všech konfliktech, lze se plným právem ptát, proč se tedy Rada rozhodla zasáhnout právě v případě Libye a u ostatních vyčkává.

V této otázce se jednotlivé (zvláště africké) státy v drtivé většině případů shodovaly na tom, že má být násilí armády na civilistech rázně ukončeno i za cenu intervence zvnějšku. Západoafrická organizace ECOWAS i jiní aktéři se přitom odvolávali hlavně na roli OSN, od které očekávali ráznou akci. Tomuto požadavku afrických republik se na jedné straně nešlo divit v souvislosti s velmi nestabilním regionem, ve kterém hrozí přelití revolty i do jiných zemí. Už tak bylo možné zaznamenat například velký příliv uprchlíků zejména v sousední Libérii, jejich počet se odhadoval až na jeden milion. Oproti tomu ztráty na životech se v půlce března 2011 odhadovaly až na 400 (West African News, 2011). Navíc hrál svou roli i faktor výbušného arabského jara. Nelze tedy tvrdit, že to region nijak neovlivňovalo. Na druhé straně lze podotknout, že tento pro-intervenční přístup kontrastuje s dlouhodobým a stálým vyčkáváním západních i arabských států a všeobecně sdílené nechuti intervenovat v Sýrii.

Na africkém kontinentu jsme byli v průběhu zvláště března svědky velkého tlaku na svědomí mezinárodního společenství, aby OSN zasáhla. Státy jsou tak nuceny řešit narušování mezinárodní bezpečnosti na stále více místech najednou. Výraznou roli hrála v tomto případě vedle aktivní Francie také Nigérie, jako vůdčí stát v tomto regionu, kritizující toho vyčkávání západních států a tlačící na urychlený zásah. Byly často kritizovány, že nedostatek politické vůle zasáhnout značí jejich podléhání dvojím standardům. V rámci debaty o

pokrytectví zemí v případě Pobřeží slonoviny zaznívají i úvahy o velmi strategickém posuzování případných intervencí na základě výhodnosti a dosažitelnosti tamních surovin (Neild, 2011). V tomto případě se jedná hlavně o rozdíl mezi žádaností ropy v Libyi a kakaa na Pobřeží slonoviny.

V rámci poskytnutého mandátu jednotkám OSN je třeba podotknout, že se stále kladl velký důraz na nestrannost jejich konání. Mise OSN totiž neměla být nástrojem politické změny, ale měla se soustředit na ochranu obyvatel. I z tohoto důvodu se později stává kritickým tématem, jaké ozbrojené jednotky se podílely na zajetí dnes již bývalého prezidenta Gbagba – zda jednotky vzbouřenců, či mezinárodní síly (OSN či francouzské), jejichž hlavním cílem byla ochrana obyvatel. Existovalo tak dokonce podezření, že se francouzské speciální jednotky podílely na jeho uvěznění, ty to ale rázně odmítají (Percival a Walsh, 2011). Kontroverzní zasahování právě Francie jako vměšování se do interních záležitostí cizího státu se stává cílem kritiky za zahraničí. O to více by pak bylo problematické, kdyby to byly právě jednotky francouzské, tím pádem armáda bývalého kolonizátora, které by se měly podílet na uvěznění bývalého prezidenta.

I přestože je nakonec rezoluce nařizující užít všechny možné prostředky k ochraně civilistů odsouhlasena, tak kauza vzbuzuje další pochybnosti. Otevírá se totiž prostor pro vzájemnou komparaci. Oba námi analyzované případy uskutečněných intervencí se podle principu RtoP soustředí spíše na ochranu tisíců civilistů pod hrozbou násilí. Z hlediska odlišných předpokladů je pak v každé zemi zvolena jiná intervenční strategie. Vedle toho musíme ale v obou případech zvažovat i sobecké zájmy hlavních aktérů. Role Francie v této misi byla vysvětlitelná v závislosti na její koloniální minulosti, bylo to tedy její splácení jistého dluhu. Na druhou stranu se mohlo jednat i o snahu dosavadního francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho získat pro sebe voličské hlasy v nadcházející prezidentské volbě a ujistit tak voliče o vůdcovských schopnostech vést Francii dalších pět let.

5.3. Sýrie

Syrská republika je významným aktérem v regionu Blízkého východu. Představuje autoritářský systém, kterému vládne prezident Bašár al-Asad. Oproti Libyi je Sýrie mnohem menší zemí, svou rozlohou je jen o něco menší než Spojené království Velké Británie a Severního Irska. V porovnání s Libyí má ale až 22,4 milionu obyvatel (CIA, 2012). Pokud tyto námi tři zkoumané země porovnáme, tak je z nich Sýrie nejmenším státem s největším počtem obyvatel. Stejně jako u Libye, tak i zde se jedná o stát, který postihly bouře a povstání arabského jara, v rámci nichž se jeho občané stávali cílem vojenských akcí samotného státu. Ačkoliv katastrofální situace v Sýrii stále trvá již více než rok, mezinárodní společenství v čele s RB OSN se doposud neodhodlalo na tuto situaci rázně vojensky zareagovat a ukončit tak hrozivé porušování lidských práv, stejně jako to mezinárodní síly učinily roku 2011 v Libyi. Tato uskutečněná intervence by přitom měla sloužit jako precedens, podle kterého by měly být další podobné problémy řešeny. Nyní shrneme hlavní argumenty tohoto komplikovaného případu a důvody pro rezervované vyčkávání mezinárodní koalice, přestože je tamní situace velmi závažná. V čem je případ Sýrie odlišný a proč se doposud zdá být zásah mezinárodních sil v Sýrii nepravděpodobným?

5.3.1. Pozadí konfliktu

Syrské protivládní protesty trvají od ledna 2011, jistý spád ale získaly až v březnu téhož roku. Toto povstání inspirováno bouřemi v okolních arabských státech je výsledkem dlouhodobé frustrace obyvatel ze současného režimu odrážející se zejména na celkově špatné životní úrovni, vysoké nezaměstnanosti zejména mladých lidí a špatném stavu základních lidských práv a svobod. Mezi hlavní požadavky vzbouřenců na změny patřilo odstoupení prezidenta a sesazení dalších zkorumpovaných státních úředníků spolu s koncem vlády jedné strany (Baas), zrušení výjimečného stavu jako nástroje restriktivní politiky

umožňujícího porušování občanských práv a svobod a legalizace dalších politických stran.

Reakcí vlády na tuto revoltu bylo zprvu surové bití a vydatné zatýkání. Lidé se následně snažili brutalitě režimu utéci a masově se tak stahovali hlavně do měst Daraa, Homs atd. Proti stupňujícím se demonstracím je později v březnu zapojena i armáda. Města jsou obléhána a později za použití tanků, bomb a odstřelovačů jsou protestující donuceni držet se mimo ulice (Clanet, 2011). Revoluční hnutí je stále tvrdě potlačováno represemi a násilím, v důsledku čehož vzniká katastrofální humanitární situace. Odhady počtu obětí tohoto rok trvajících konfliktu se podle Komise OSN pro lidská práva blíží 15. března 2012 k devíti tisícům ztrátám na životech (Human Rigts First, 2012).

Prezident B. al-Assad na pokojné protivládní protesty a jejich požadavky zareagoval násilným potlačením. S neustávajícími protesty se ale snaží zachovat si tvář a přislíbují reformy a nutné změny. Určitým gestem je například rezignace vlády či ukončení výjimečného stavu, který byl v zemi nepřetržitě více jak 48 let (Euronews, 2011a). Ty jsou však pro protestující bezcennými a hlavně nedostatečnými přísliby v situaci, kdy je jasné, že prezident a jej podporující politici nehodlají odstoupit. Spíše než o skutečné návrhy změn se tak jedná spíše o snahy vlády získat čas, ve kterém se situace (násilně) uklidní.

Situaci dlouhotrvajícího konfliktu v zemi výstižně shrnuje zpráva mezinárodní nezávislé vyšetřující komise pro Sýrii učená Komisi OSN pro lidská práva. Detailní zpráva postihuje situaci humanitární krize a ostře odsuzuje pokračující porušování lidských práv a základních svobod jako svévolné popravky či jiné perzekuce protestujících. Navíc poukazuje i na výrazné nedodržení odpovědnosti státu chránit vlastní obyvatele jako hlavní povinnosti státu podle mezinárodního práva (Zpráva vyšetřující komise č. A/HRC/S-17/2/Add.1, s. 20-22). Formální požadavky pro odsouhlasení vojenské mise tedy byly splněny, i tak se ale země snaží otevřeně vojenskou intervenci s další nálepkou „západní“ vyhnout.

Syrská opozice se postupně sjednotila do exilového uskupení Syrská národní rada (*Syrian National Council*) a určitými zeměmi je dokonce uznávána jako legitimní zástupce syrských protestujících. Opozice v Sýrii se také sdružuje,

dokonce i s vlastní organizovanou armádou (*Free Syrian Army*). Ta volá po zahraniční intervenci, vynucení bezletové zóny či alespoň zahraniční pomoci při vyzbrojování (Gilligan, 2011a). Je očividné, že opozice v případě vnější neintervence s jinou možností kromě občanské války nepočítá.

Je důležité podotknout, že tento vnitrostátní konflikt má ale mnohem hlubší podtext. Pokud bereme v úvahu i náboženskou stránku věci, tak zde máme vládnoucí elitu patřící do náboženské skupiny alevitů, což je odnož šiítského islámu. Není náhodou, že tato vládnoucí vrstva i její režim je podporován právě zeměmi, ve kterých se dominantním způsobem také praktikuje právě šiítský islám. Mezi zahraniční spojence tohoto autoritářského systému tak počítáme hlavně Írán, Irák či Libanon. Na druhé straně barikády bojují povstalci, kteří jsou veskrze zastánci sunnitského islámu, který je v Sýrii dominantním náboženstvím (Arango, 2012). Zastánci těchto protestujících jsou pak hlavně sunitské státy jako Saudská Arábie, Turecko či Katar.

Je pak otázkou, za co se v tomto konfliktu vlastně bojuje. Je pravým cílem povstalců sesadit tyranského prezidenta, nebo je skutečným záměrem sunnitských revolucionářů získat moc pro sebe? Toto sektářství vzbuzuje velké napětí nejenom v Sýrii, ale vlastně v celém regionu, kde hrají náboženské odlišnosti podstatnou roli. Tento náboženský rozdíl představuje do určité míry klasický sud s prachem, do kterého není radno střílet. Zvláště pak i kvůli nekonečným sporům provázejícím tento geografický region a mocným spojencům této země v čele s Ruskem a Íránem.

5.3.2. Mezinárodní souvislosti a vyjednávání

Syrská vláda čelí velké mezinárodní kritice za svou neschopnost urovnat vnitrostátní konfliktní situaci mírovými prostředky. Místo aplikování principu RtoP i na tento případ tak, jak to bylo provedeno v Libyi, ale mezinárodní společenství volí cestu kritiky z povzdálí. Prozatím v tomto případě volí cestu diplomatických rozhovorů, sankcí a politických gest spíše než přímé intervence.

Sám prezident Sýrie Assad v rozhovoru pro zahraniční deník varuje západní státy před případným vměšováním: „Sýrie je středem regionu. Je to zlomová linie, a pokud si zahráváte se základy, způsobíte tím zemětřesení... Chcete snad vidět další Afghánistán, nebo deset Afghánistánů? Jakýkoliv problém v Sýrii sežehne celý region. Pokud je v plánu rozdělit Sýrii, potom tím rozdělíte celý region.“ (Gilligan, 2011b). Toto prohlášení lze chápat jako veřejný projev vlastní síly a zastrašování případných protivníků, kteří by se odvážili narušit tamní teritorium. I tak ale nelze popřít, že se nejedná pouze o rétorickou hrozbu. Asad v tomto textu totiž vystihl největší obavu ostatních členských států OSN při případné vnější intervenci. Jedná se o riziko vzniku dlouhotrvajícího konfliktu, rozšíření konfliktu za hranice státu, či dokonce mnohem větší hrozbu destabilizace celého blízkovýchodního regionu.

Představitelé NATO jasně vzkazují, že nemají žádný zájem na intervenci v Sýrii. Vojenskou intervenci naprosto vylučují s odkazem na to, že operace v Libyi byla pro dané země dostatečným signálem s tím, že nelze donekonečna ignorovat vůli občanů (Al Jazeera, 2011d). NATO tedy volí přístup skandálního přenechání odpovědnosti ochrany občanů na vládu Sýrie a to i v případě zásadního selhání, kdy vláda tuto svou odpovědnost cíleně zanedbává, což je jasné nerespektování současného principu RtoP. Ve skutečnosti tímto ale NATO naznačuje, že odpovědnost ochrany obyvatel je pouze na obyvatelích samotných, což je v případě represivního autoritářského systému velmi alibistické. Toto vyjádření ale poukazuje i na jeden z rozhodujících faktorů naší zkoumané otázky a to, že mezi západními státy není chuť zapojovat se do další intervence, zvláště pak v návaznosti na právě ukončený konflikt.

Liga arabských států je vůči jednání syrské vlády velmi kritická, i tak pro ni ale také není přijatelné připustit možnost další vojenské intervence, proto volí jiné metody. V této ošemetné situaci tak po Sýrii již dříve žádala zastavení násilných akcí vůči civilistům, stáhnutí bezpečnostních složek z obydlených částí měst a propuštění tisíců politických vězňů. V reakci na toto násilí je dokonce následně i přes velké protesty syrských představitelů pozastaveno celkem 18 hlasy z 22 členů její členství v Lize arabských států (McFarquhar, 2011). Je to snaha vyřešit tento konflikt v rámci Ligy a dodat tak této instituci složené z nedemokratických států image demokratické organizace. V tomto

případě je třeba upozornit, že toho rozhodnutí jim hraje do karet i proto, že jsou to právě arabské státy, které jsou v ten moment zmítány bouřemi. Tato snaha Ligy má i svou druhou stranu: Odsouhlasení takovýchto požadavků seskupením arabských států proti jedné ze stěžejních zemí Ligy může mít na možné změny v Sýrii mnohem silnější dopad, zvláště ve snaze udržet si pozici důležitého arabského státu.

OSN má v tomto ohledu velkou roli, která stojí a následně padá s problematikou Rady bezpečnosti. Začátkem srpna 2011 vydala nejprve prohlášení týkající se znepokojení nad závažnou situací v Sýrii a vyzvala k zastavení tamního násilí (BBC News, 2011a). 5. října 2011 byla Ruskou federací a Čínskou lidovou republikou vetována rezoluce kritizující syrský režim. Tento případ se stal o to více skandálním, že rezoluce obsahovala pouze oficiální odsouzení tvrdých zákroků tamního režimu, a i přesto byla vetována dvěma stálými členy Rady, které jsou se Sýrií ve spojeneckém vztahu. Neobsahovala přitom autorizaci vojenské intervence, ale pouze formální hrozbu sankcí, pokud nebude ukončeno násilí vůči civilistům (The Guardian, 2011). Stejná situace se následně opakuje v únoru 2012 s totožným vetováním rezoluce RB volající po odstoupení prezidenta a ukončení násilností v zemi (Harris, 2012).

Projekt Přátelé Sýrie⁸ je reakcí na neúspěšné pokusy RB OSN prosadit rezoluci vyzývající režim B. Assada k odstoupení. Jedná se o seskupení arabských i západních států, které se snaží vytvářet na tuto zemi koordinovaný tlak mimo platformu OSN. Jako výsledek její únorové konference je následně jmenován bývalý generální tajemník OSN Kofi Annan do role zvláštního zmocněnce OSN a Arabské ligy pro Sýrii. Poslední snahy o mírové řešení konfliktu jsou svázány zvláště s jeho vyjednáváním.

Jeho šestibodový mírový plán pro Sýrii je zatím nejvýznamnějším pokusem vyřešit nepokoje v Sýrii a to nejen díky tomu, že syrský režim tento plán oficiálně akceptoval. Je to prozatím největší neděje pro syrský protestující lid. Jeho součástí jsou mimo jiné požadavky na oslovení požadavků syrského

---

⁸ V anglické znění *Friends of Syria Group* nebo *Friends of the Syrian People Group*.

lidu, ukončení bojů a umožnění každodenní alespoň dvouhodinové humanitární asistence v oblastech postižených nepokoji a propuštění svévolně uvězněných osob (Al Jazeera, 2012). Jedná se o plán, jak zajistit zastavení palby a otevřít tak i politický dialog nad řešením přijatelným pro obě strany. Přestože syrská strana oficiálně souhlasila s těmito podmínkami, klíčovým momentem bude až následná snaha implementovat tyto body. To v případě, že to není ze syrské strany falešný příslib. Pokud by to ale byl prázdný slib, zmohlo by se mezinárodní společenství na efektivnější akci, než jsou dosavadní sankce, kterým Sýrie čelí ze strany USA, Evropské unie a Ligy arabských států?

5.3.3. Předpoklady a překážky pro vznik mandátu OSN

Sýrii vidíme jako mnohem silnější a regionálně významnější zemi než byla předchozí Libye. Je vojensky mnohem vlivnější zemí nejenom kvůli mocným spojencům Rusku, Číně či Íránu. O tom svědčí jak propojené vojenské programy, dodávky zbraní, tak i v posledních měsících přesunování ruských a íránských lodí přes Suezský průplav směrem k Sýrii (Watson, 2012). Dvě z těchto tří zemí se za Sýrii navíc veřejně postavily nejenom svými veřejnými prohlášeními, ale dokonce i vetováním rezolucí RB. Vojenská eskalace konfliktu by pravděpodobně znamenala ať přímé či nepřímé zapojení i jejich spojenců do konfliktu, přinejmenším pak Ruska a Íránu, se kterými je Sýrie v úzkém vojenském kontaktu.

Hledání politické vůle pro vojenskou účinnou akci zatím vypadá bezvýsledně a ani administrativa Spojených států amerických se k intervenci nestaví kladně. Navíc, jak se zmiňuje i Jiří Šedivý, na Sýrii nemá žádná ze zemí bezprostřední zájem a to způsobuje hlavní nečinnost. Se zemí kromě toho nejsou spojeny žádné významné ekonomické zájmy (Světnička, 2012). K tomu přispívá i fakt, že jedna vojenská intervence právě skončila a země nemají žádnou potřebu zapojovat se do nového konfliktu, když situace v tom posledním se stále jen těžko normalizuje. Kromě toho země nemohou plýtvat prostředky ani vojenskými silami v momentě, kdy stále trvají konfliktní situace v Afghánistánu a Iráku. K neochotě západních států se připojuje i obezřetnost před čím dál

vyhrocenějšími vztahy s Íránem, blízkým spojencem Sýrie. Tento významný aktér Blízkého východu usilující o výrobu jaderné zbraně je totiž postupem času viděn jako čím dál tím větší hrozba pro světový mír a bezpečnost. Na tomto příkladu vidíme, že při rozhodování o možné vojenské intervenci hraje roli mnoho faktorů, cílem debat se pak stávají hlavně ty politické.

Vedle posouzení samotné vojenské síly země je třeba vyhodnotit i geopolitický význam intervence. Z tohoto pohledu je navíc riskantní intervenovat právě v oblasti nestabilního Blízkého východu, kde je již v rámci tohoto konfliktu kvůli náboženské odlišnosti soupeřících stran i tak velmi vyostřená situace. Navíc je třeba zhodnotit i režim samotný, který je sice nedemokratický, ale svou pragmatickou politikou vůči různým náboženstvím velmi důležitý pro stabilitu země i regionu. Větší problém by v tomto případě znamenalo následné vítězství opozice, ve které hraje silnou roli právě Muslimské bratrstvo (Ibid., 2012). Silné regionální postavení Sýrie by pak v tomto případě silného postavení Muslimského bratrstva situaci silně zkomplikovalo. Přerostl by úder ve větší regionální konflikt?

Svou roli hraje i nejasná místní podpora tamního režimu, nelze totiž určit, do jaké míry jsou zprávy vlády týkající se široké podpory občanů pravdivé a do jaké míry se jedná o pouhou propagandu. Protesty navíc ve větší míře nezasáhly dvě největší města, Damašek a Aleppo. Jedná se tedy z hlediska protestů o vůli většiny obyvatel? Nejasná podpora se týká i obav z propuknutí občanské války. Kdo z „podporovatelů“ režimu jsou pak skuteční zastánci režimu?

Je zde ale pak skutečně ještě jiné efektivní řešení této situace? Zároveň se v rámci vzájemného vyjednávání západní státy snaží, aby situace nepropukla v občanskou válku, jak jsme viděli u Libye. Ve snaze zabránit vleklé a krvavé občanské válce proto země včetně například Ruské federace ochotně přistupují na mírový plán, který má potenciál zastavit násilí a dohodnout příměří mezi vládou a protestující opozicí. Tyto pozice států se ale mohou postupem času razantně změnit, zvláště v případě, že nebudou násilnosti v ulicích Sýrie ukončeny a lidská práva a základní svobody budou nadále v tak velkém měřítku pošlapávány. Například jako první představitel z arabských států otevřeně na

intervenci naléhá katarský emír s tím, že by arabské země měly vyslat vojenské jednotky, aby zamezily zabíjení civilistů (BBC, 2012).

V rámci široké diskuse se hovoří hlavně o morální povinnosti států jednat. Má se tím v praxi na mysli morální odpovědnost států za bezpečnost svých občanů jako je to u principu RtoP, nebo se jedná o celkovou změnu diskursu snažící se apelovat spíše na morální povinnost odsoudit takové jednání a následným vyjednáváním s daným státem přenést klíčovou odpovědnost jednat zpátky na stát samotný?

6. Závěr

Současné teoretické přístupy zkoumající státní suverenitu poukazují v drtivé většině na skutečnost, že se nacházíme v navzájem propojeném světě, kde stát nedokáže existovat sám o sobě, ale jen v rámci různých ekonomických a politických uskupení. Tyto společné vazby a mezinárodně-právní závazky z nich plynoucí musí státy respektovat a dodržovat je. Pokud tak nečiní, je v případě závažnosti konfliktu nutností i logickým východiskem právě mezinárodní vojenská akce. Tento výsledek je pak zpravidla vysvětlován základními povinnostmi států, jejichž hlavní odpovědnost je právě zajištění ochrany vlastních obyvatel. Z tohoto úhlu pohledu se tedy koncept státní suverenity do konfliktu s intervencemi nedostává.

Aplikování principu mezinárodní odpovědnosti na mezinárodní konflikty v případě nenaplnění primární povinnosti státu chránit vlastní obyvatele je v teorii mezinárodních vztahů jistě význačným krokem kupředu. Tento princip stojí na třech hlavních pilířích:

1. Stát nese primární odpovědnost za ochranu své populace před zločiny a násilím.
2. Mezinárodní společenství má odpovědnost napomoci státům v naplnění této jejich odpovědnosti.
3. Mezinárodní společenství by mělo užít přiměřených prostředků pro ochranu populací před násilím, pokud tak nečiní stát sám. V případě, že mírnější prostředky selžou, mělo by se se souhlasem Rady bezpečnosti přikročit k tvrdším prostředkům za pomoci užití kolektivní síly (Ki-mun, 2009).

Hlavní zásadou takovýchto intervencí je především ochrana jednotlivců, a to za předpokladu, že bude tato reakce včasná, rázná a především poslední možností. Jak byly tyto principy naplněny a dodržovány v praxi?

V rámci veřejné debaty podílející se na tvorbě konceptu RtoP lze zaznamenat hned několik argumentů jdoucích proti dosavadní intervenční

politice. Vynořilo se pár problematických bodů, které měly ambici být v novém konceptu vyřešeny a vylepšeny. Mezi ně patřil například spor ohledně amerického unilateralismu či exkluzivní role Rady bezpečnosti OSN při rozhodování o možných vojenských operacích. Jedná se i o otázku, kdo má být tou konečnou autoritou, která rozhoduje a naplňuje koncept. Je například legitimní intervence tzv. koalice ochotných zemí v případě, že Rada odmítne zakročit proti porušování lidských práv? Veskrze se ale spíše jednalo hlavně o problémy týkající se potřeby reformy Rady či celé OSN.

Tato reforma je obecně považována za velmi nutnou, musí ale být řešena nezávisle na konceptu RtoP. Jelikož je tedy většina problematických bodů systémové povahy a nelze je vyřešit v tak krátkém časovém horizontu, je převážná část pochybností a problémů inkorporována i do principu RtoP. Tím se ale dostáváme do slepé uličky, neboť rozhodnutí RB OSN jako globálního arbitra nemůže být nestranné, pokud je učiněno takovýmto až příliš uzavřeným spolkem. Od RB navíc nelze očekávat velkou akceschopnost, pokud jsou její rozhodovací mechanismy více jak 60 let staré a neodpovídají současné realitě světového politického systému. Roste tak znepokojení, že její rozhodnutí nemůže v důsledku globálně dosáhnout takové požadované legitimacy, aby mohla rázně rozhodovat v otázkách mezinárodní bezpečnosti a míru.

Intervence zahraničních sil je téměř vždy chápána ve dvojitým smyslu. Na jednu stranu je pomoc velmi žádaná, na druhou stranu ji lze chápat jako nepřátelskou zahraniční intervenci. Tento rozdíl v chápání závisí ve velké míře i na nedostacích a reálné účinnosti principu RtoP v praxi. Týká se to zejména problému hledání politické vůle pro intervenci. Rozhodování představitelů zainteresovaných zemí je totiž v mnohých případech vedeno dvojitými standardy, kdy státy nahlízejí na stejné situace různými způsoby. V určitých případech je pak dokonce výsledkem mandát přijatý RB OSN na základě sobeckých zájmů jednotlivých států spíše než na základě jejich morální odpovědnosti.

Je skutečností, že nelze zasahovat všude. Není možné intervenovat ve všech problematických státech, jelikož na to nejsou kapacity materiální ani lidské. Na druhou stranu ale nelze být nečinný vůbec. V tom případě je ale přirozené, že země ochotné zasáhnout zvažují výhodnost geopolitických faktorů

a jiných svých pozic pro možný zásah. Je to racionální jednání států hned ze dvou důvodů. Na jedné straně tyto faktory dohromady určí pravděpodobnou úspěšnost mezinárodní vojenské intervence. Na druhé straně zvažováním vlastních výhod plynoucích z intervence posilujeme svou moc a zajišťujeme tak podle realistické tradice přežití státu. Racionálním východiskem je tak fakt, že nelze vyřešit všechny mezinárodní konflikty, i tak je ale třeba dbát na důležitost každého ohrožení mezinárodní bezpečnosti. A to nehledě na to, že určité konflikty mohou trpět tím, že je strhávána pozornost na jiné případy.

Na zkoumaných případech jsme ukázali, že v procesu rozhodování hrají vnitřní charakteristiky jednotlivých zemí velkou roli. Libye se v tomto ohledu stává ukázkovým příkladem zejména kvůli zájmům západních demokracií. Vedle důležitého faktoru ropného státu je signifikantní i její geopolitická realita. Jedná se totiž o zemi, jejíž historie i současnost je v určitém směru navázaná na evropský svět. Kaddáfího režim zároveň představoval snadný cíl: ne příliš silný stát a navíc bez silnějších regionálních vazeb.

Vedle předpokladů pro intervenci u země zmítané konflikty lze kalkulovat i se zvažováním jednotlivých zainteresovaných aktérů a jejich domácích pozic. Role USA je zvláště zajímavá, jelikož nechce mít v těchto multilaterálních intervencích vůdčí roli s ohledem na její vlastní stále probíhající intervence. Z toho důvodu nechce být zapojena v dalším konfliktu. Hrají v tom jistě roli i nadcházející prezidentské volby a snaha získat více hlasů a sympatií než protikandidát. Proto je tu tudíž snaha dělat populárnější rozhodnutí, která zajistí více voličské přízně. To jsou hlavní důvody, proč mají USA k dalším intervencím zdrženlivější postoj a příliš se do těchto debat nezapojují. Jaký je důsledek zdrženlivých postojů hlavního globálního aktéra na situaci ve světě? Troufáme si tvrdit, že znatelný. Vedle toho samozřejmě zvažujeme i spojenecké vazby samotné USA k jednotlivým ostatním státům.

Tyto otázky, které jsme si položili v úvodu práce, byly veskrze platné a není potřeba je dále přehodnocovat. Výjimkou je snad jen jedna z nich. Ta se soustředí na to, zda byl při tvorbě konceptu RtoP kladen stejný důraz na morální stránku věci stejně jako na otázku samotné legality operací. V této souvislosti je třeba upozornit na to, že mezinárodní politika je už ze své podstaty spíše než

sdílenými ideály společenství vedena racionálními kalkuly jednotlivých států. Z tohoto důvodu je někdy přílišné lpění na mezinárodním právu a mezinárodní morálce velmi zavádějící.

Teoretik mezinárodních vztahů Hedley Bull upozorňuje na nešťastnou skrytou podstatu tohoto přílišného lpění na nadřazenosti mezinárodní morálky i práva. Je totiž nezbytné si uvědomit, že samo mezinárodní právo je rigidní a neobsahuje možnost nutné změny. Političtí představitelé tedy tvoří zákonné předpisy, které se ale posléze nedokážou adaptovat na změny systému, a zabraňují tak vlastní nutné transformaci (Archer 1999, s. 77). Je to tedy určitý paradox doby, kdy máme mezinárodní předpisy, ale v momentě, kdy se s novou dobou objeví dosud neznámá hrozba, předpisy a tím pádem ani státy na ní nedokážou patřičně zareagovat. To je do jisté míry i případ naší snahy aplikovat v globálním systému princip odpovědnosti ochránit jednotlivce. Je totiž důležité si uvědomit, že není selháním konceptu, pokud jednotlivá rozhodování ovlivňují i mocenské kalkuly jednotlivých států, jelikož právě tato mezinárodní politika je nástrojem umožňujícím změnu a nutnou transformaci systému.

7. Použitá literatura

7.1. Monografie a odborné články:

Archer, Clive. (1999) *International Organizations*, 2. vydání. Londýn a New York: Routledge.

Bodin, Jean. (1955) *Six Books of the Commonwealth*. Oxford: Basil Blackwell Oxford (do angličtiny přeložil M. J. Tooley).

Burchill, Scott. (2005) Liberalism. In Burchill, Scott; Linklater, Andrew, et al. *Theories of International Relations*. New York: Palgrave Macmillan, s. 55 – 83.

Deng, Francis M. (1996) *Sovereignty As Responsibility: Conflict Management in Africa*. Washington D. C: The Brookings Institution.

Dunne, Timothy; Wheeler, Nicholas J.(eds.) (1999) *Human Rights in Global Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dušek, Jiří. (2008) Reforma rady bezpečnosti OSN. In Ondřej, Jan; Šturma, Pavel (eds.). *Bezpečnost organizací, mezinárodní bezpečnost a mezinárodní humanitární právo*. Beroun: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 133-141.

Faix, Martin. (2008) Africká únia a Africké pohotovostné jednotky – nové perspektívy riešenia konfliktov v Afrike?. In Ondřej, Jan; Šturma, Pavel (eds.). *Bezpečnost organizací, mezinárodní bezpečnost a mezinárodní humanitární právo*. Beroun: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 141-155.

Foucault, Michel. (2005) Přednáška ze 17. března 1976. In *Je třeba bránit společnost.*, Praha: Filosofia, s. 215 – 237.

Gammeltoft-Hansen, Thomas a Adler-Nissen, Rebecca (eds.). (2008) An Introduction to Sovereignty Games. In *Sovereignty Games. Instrumentalizing*

State Sovereignty in Europe and Beyond. New York: Palgrave Macmillan, s. 1-21.

Gilligan, Michael J.; Sergenti, Ernest J. (2006) *Evaluating UN Peacekeeping with Matching to Improve Causal Inference*. New York University, Department of Politics [online], [cit. 2012-5-15]. Dostupná databáze z WWW: <http://sekhon.berkeley.edu/causalinf/papers/gilligan_sergenti_06.pdf>.

Groves, Steven. (2008) The U.S. Should Reject the U.N. “Responsibility to Protect” Doctrine. Executive Summary Backgrounder. *The Heritage Foundation*, No. 2130, 1. května 2008.

Hansen, Wibke; Ramsbotham, Oliver; Woodhouse, Tom. (2001) *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution*. *Berghof Handbook for Conflict Transformation* [online], [cit. 2012-5-15]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.berghof-handbook.net/documents/publications/hansen_etal_handbook.pdf>.

Holzgrefe, J. L. (2003) The humanitarian intervention debate. In Holzgrefe, J. L.; Keohane, O. Robert (eds.). *Humanitarian Intervention. Ethical, Legal and Political Dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 15-53.

Kennedy, Paul. (2009) *Parlament světa. OSN a hledání světové vlády*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny (přeložila Markéta Šerá).

Miller, David (ed.). (1995) *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: CDK, Proglas/JOTA.

Pavlíček, Václav. (1999) Suverenita v procesu integrace (Retrospektiva a perspektiva). In Pavlíček, Václav a kol. *Suverenita a evropská integrace: k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské Unie*. Praha: Vodnář, s. 12-47.

Plechanovová, Běla. (2003) *Úvod do mezinárodních vztahů. Výběr textů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku.

Potočný, Miroslav; Ondřej, Jan. (2003) *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 4. doplněné a rozšířené vydání.

Seidl-Hohenveldern, Ignaz. (2006) *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: ASPI, 3. vydání (vedoucí překladu Monika Pauknerová).

Strnad, Štěpán. (2008) Proměna Pojetí suverenity a multilaterální intervence. In Ondřej, Jan; Šturma, Pavel (eds.). *Bezpečnost organizací, mezinárodní bezpečnost a mezinárodní humanitární právo*. Beroun: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, s. 189-199.

United Nations. (2005) *Fakta a čísla OSN. Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze.

7.2. Internetové odkazy a články

Al Jazeera. (2011a) *Gaddafi defiant as state teeters*, 23. února 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/20112235434767487.html>>.

Al Jazeera. (2011b) *Libya declares ceasefire but fighting goes on*, 18. března 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/03/2011318124421218583.html>>.

Al Jazeera. (2011c) *France confirms arming Libyan rebels*, 29. června 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/06/201162913557645830.html>>.

Al Jazeera. (2011d) *NATO rules out Syria intervention*, 1. listopadu 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/201111103948699103.html>>.

Al Jazeera. (2012) *Kofi Annan's six-point plan for Syria*, 27. března 2012 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/03/2012327153111767387.html>>.

Arango, Tim. (2012) Syria's Sectarian Fears Keep Region on Edge, *The New York Times*, 28. února 2012 [online], [cit. 2012-5-8]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.nytimes.com/2012/02/29/world/middleeast/syria-crisis-highlights-paradoxes-of-assad-support.html?_r=1&pagewanted=all>.

BBC News. (2011a) *UN Security Council statement on Syria*, 3. srpna 2011 [online], [cit. 2012-5-16]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-14396703>>.

BBC News. (2011b) *Ivory Coast: More than 100 bodies found, says UN*, 8. dubna 2011 [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13013082>>.

BBC News. (2012) *Syria crisis: Qatar calls for Arabs to send in troops*, 14. ledna 2012 [online], [cit. 2012-5-16]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16561493>>.

Clanet, Christian. (2011) Inside Syria's Slaughter: A Journalist Sneaks into Dara'a, the 'Ghetto of Death', *Time*, 10. června 2011 [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2076778,00.html#ixzz1u7gqHN6u>>.

Euronews. (2010) *Ivory Coast's Gbagbo defies world leaders*, 4. prosince 2010 [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.euronews.com/2010/12/04/ivory-coast-s-gbagbo-defies-world-leaders/>>.

Euronews. (2011a) *Syrians protest despite Assad promises on reform*, 20. června 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.euronews.com/2011/06/20/assad-promises-national-dialogue/>>.

Gilligan, Andrew. (2011a) Bashar al-Assad: I won't waste my time with Syrian opposition, *The Daily Telegraph*, 30. října 2011, [online], [cit. 2012-5-5].

Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/8858667/Bashar-al-Assad-I-wont-waste-my-time-with-Syrian-opposition.html>>.

Gilligan, Andrew. (2011b) Assad: challenge Syria at your peril, *The Sunday Telegraph*, 29. října 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/8857898/Assad-challenge-Syria-at-your-peril.html>>.

Gutterman, Steve. (2011) No UN mandate to attack Gaddafi forces: Russia, *Reuters*, 28. března 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <<http://af.reuters.com/article/topNews/idAFJJOE72R0EL20110328>>.

Haddadi, Anissa. (2011) Libya: Civil War Casualties Could Reach 100,000, *International Business Times*, 26. října 2011 [online], [cit. 2012-5-8]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.ibtimes.co.uk/articles/237895/20111026/libya-conflicting-death-toll-raises-questions-about-what-truly-happened.htm>>.

Harris, Paul. (2012) Syria resolution vetoed by Russia and China at United Nations, *Guardian*, 4. února 2012 [online], [cit. 2012-5-10]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/04/assad-obama-resign-un-resolution>>.

Kellerhals, Merle David; Kaufman, Stephen. (2011) Libya: International Coalition Strikes At Libyan Military, *All Africa*, 19. března 2011 [online], [cit. 2012-5-6]. Dostupná databáze z WWW: <<http://allafrica.com/stories/201103200001.html>>.

MacFarquhar, Neil. (2011) Arab League Votes to Suspend Syria Over Crackdown, *The New York Times*, 12. listopadu 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.nytimes.com/2011/11/13/world/middleeast/arab-league-votes-to-suspend-syria-over-its-crackdown-on-protesters.html?_r=1>.

Neild, Barry. (2011) Oil vs. cocoa: Why Ivory Coast isn't like Libya, *CNN*, 4. dubna 2011 [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW:

<http://articles.cnn.com/2011-04-04/world/ivory.coast.libya_1_ivory-coast-laurent-gbagbo-libya?_s=PM:WORLD>.

Norman, Joshua. (2011) Nigeria: Ignoring Ivory Coast is hypocritical, *CBS News*, 21. března 2011 [online], [cit. 2012-5-6]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.cbsnews.com/8301-503543_162-20045674-503543.html>.

Pawlak, Justyna. (2011) Strikes destroy 30 percent of Libya military power: NATO, *Reuters*, 5. dubna 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.reuters.com/article/2011/04/05/us-libya-nato-idUSTRE73431K20110405>>.

Percival, Helen; Walsh, Johathan. (2011) France denies its forces arrested Gbagbo, *France 24*, 12. dubna 2011 [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.france24.com/en/20110412-france-military-abidjan-arrest-gbagbo-ouattara-paris-ivory-coast>>.

Rogin, Josh. (2011) Why Obama's Libya war coalition is the smallest in decades, *Foreign Policy*, 25. března 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2011/03/25/why_obama_s_libya_war_coalition_is_the_smallest_in_decades>.

Roth, Kenneth. (2011) The Security Council Has At Last Lived Up To Its Duty, *Human Rights Watch*, 19. března 2011 [online], [cit. 2012-5-15]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.hrw.org/news/2011/03/18/security-council-has-last-lived-its-duty>>.

Sheridan, Mary Beth. (2011) Moammar Gaddafi is captured, killed as last loyalist holdout in Libya falls, *The Washington Post*, 20. října 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/gaddafis-home-town-overrun-conflicting-reports-on-his-fate/2011/10/20/gIQAMwTB0L_story.html?hpid=z1>.

Světnička, Lubomír. (2012) Proč NATO neudeří v Sýrii? Nikdo nestřelí do sudu s dynamitem, *NatoAktual*, 27. února 2012 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná

databáze z WWW:

<http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?c=A120229_063650_na_zpravy_m00>.

The Guardian. (2011) *Russia and China veto UN resolution against Syrian regime*, 5. října 2011 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/oct/05/russia-china-veto-syria-resolution>>.

The News International. (2011) *Protesters take control of several Libyan cities*, 19. února 2011 [online], [cit. 2012-5-8]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=31907&Cat=1>>.

UN News Centre. (2011) *Security Council authorizes 'all necessary measures' to protect civilians in Libya*, 17. března 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=37808&Cr=libya&Cr1=>>.

Varadarajan, Siddharth. (2011) *Odyssey Dawn, a Homeric tragedy*, *The Hindu*, 24. března 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.hindu.com/2011/03/24/stories/2011032455031200.htm>>.

Watson, Leon. (2012) *Russia sends troops to Syria in 'show of support' for brutal regime as EU freezes assets of President Assad's wife*, *Daily Mail*, 21. března 2012 [online], [cit. 2012-5-9]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2117494/Russia-sends-troops-Syria-support-brutal-regime-EU-freezes-assets-President-Assads-wife.html#ixzz1uBxfb5JX>>.

West African News. (2011) *Nigeria Urges Firmer U.N. Stance On Ivory Coast*, 24. března 2011 [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.allwestafrica.com/240320118793.html>>.

7.3. Dokumenty

African Union. (2000) *Constitutive Act of the African Union* [online], [cit. 2012-5-4]. Dostupné z WWW:

<http://www.au.int/en/sites/default/files/ConstitutiveAct_EN.pdf>.

African Union. (2003) *Protocol on Amendments to the Constitutive Act of the African Union* [online], [cit. 2012-5-5]. Dostupná databáze z WWW:

<http://www.africa-union.org/official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/Protocol%20on%20Amendments%20to%20the%20Constitutive%20Act.pdf>.

Annan, Kofi. (1999) *Secretary-General Calls for Renewed Commitment in New Century to Protect Rights of Man, Woman, Child -- Regardless of Ethnic, National Belonging*, UN Press release SG/SM/6949 [online], [cit. 2012-1-5].

Dostupné z WWW:

<<http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990407.sgsm6949.html>>.

Annan, Kofi. (2000) *'We the Peoples,' The Role of the United Nations in the 21st Century*. New York: United Nations, Department of Public Information.

CIA, Central Intelligence Agency The World Factbook. (2012) [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW:

<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>>.

Energy Information Administrator. (2011) *Country Analysis Briefs. Libya*, U. S. Energy Information Administration [online], [cit. 2012-4-5]. Dostupné z WWW:

<<http://205.254.135.7/EMEU/cabs/Libya/pdf.pdf>>.

Human Rights First. (2012) *Syria in Crisis. Timeline from March 2011 to April 2012* [online], [cit. 2012-4-5]. Dostupné z WWW:

<http://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/Syria_Timeline.pdf>.

ICISS, International Commission on Intervention and State Sovereignty. (2001) *The Responsibility to protect. Report of the International Commission on*

Intervention and State Sovereignty. Ottawa: International Development Research Centre.

ICRtoP, International Coalition for The Responsibility to Protect. (2009) *July 2009 UN General Assembly Debate on the Responsibility to Protect: What did Members States from Europe say?* [online], [cit. 2012-2-9]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.responsibilitytoprotect.org/GA%20Debate%20MS%20Positions--Europe%20region.pdf>>.

ICRtoP, International Coalition for The Responsibility to Protect. (2011) *Impact of Action in Libya on the Responsibility to Protect* [online], [cit. 2012-4-9].

Dostupná databáze z WWW:

<<http://www.responsibilitytoprotect.org/RtoP%20in%20Light%20of%20Libya%20FINAL.pdf>>.

Ki-mun, Pan. (2009) *Zpráva Generálního tajemníka č. A/63/677. Implementing the Responsibility to Protect, A/63/677* [online], [cit. 2012-4-6]. Dostupná databáze z WWW: <<http://globalr2p.org/pdf/SGR2PEng.pdf>>.

OPEC. (2011) *Libya facts and figures* [online], [cit. 2012-5-7]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/166.htm>.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. S/RES/1674. (2006) [online], [cit. 2012-2-6]. Dostupná databáze z WWW:

<http://www.globalr2p.org/media/pdf/Resolution_1674.pdf>.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. S/RES/1973. (2011) [online], [cit. 2012-4-15]. Dostupná databáze z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement>>.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. S/RES/1975. (2011) [online], [cit. 2012-4-17]. Dostupná databáze z WWW: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/284/76/PDF/N1128476.pdf?OpenElement>>.

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/63/L80 Rev. 1. (2009) *The responsibility to protect* [online], [cit. 2012-2-6]. Dostupná databáze z WWW:

<<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/7EBA0929C892ACB285257632005EE7A1>>.

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/RES/60/1. (2005) *2005 World Summit Outcome* [online], [cit. 2012-2-4]. Dostupná databáze z WWW: <[http://daccess-dds-un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement](http://daccess-dds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement)>.

The Commission on Global Governance. (1995) *Naše globální sousedství. Zpráva Komise pro globální řízení*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy (Přeložil Tomáš Prášek).

United Nations. (2008a) *Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice*. New York: United Nations Department of Public Information.

United Nations. (2008b) *United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines*. New York: United Nations Secretariat, United Nations Department of Peacekeeping Operations.

United Nations. (2012) *Peacekeeping operations* [online], [cit. 2012-4-4]. Dostupná databáze z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/>>.

Zasedání Valného shromáždění č. A/63/PV.99. (2009) [online], [cit. 2012-2-12]. Dostupná databáze z WWW: <<http://responsibilitytoprotect.org/99thPlenary.pdf>>.

Zpráva vyšetřující komise č. A/HRC/S-17/2/Add.1. (2011) *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic* [online], [cit. 2012-5-6]. Dostupná databáze z WWW: <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SY/A.HRC.S-17.2.Add.1_en.pdf>.